

Vlaams
Parlement

ingediend op **513** (2015-2016) – Nr. 1
19 oktober 2015 (2015-2016)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Marius Meremans

inzake een nieuw decreet
betreffende sociaal-cultureel volwassenenwerk

INHOUD

Samenvatting	3
Inleiding.....	5
Het sociaal-cultureel volwassenenwerk	7
Evolutie regelgeving	7
Landschapstekening	10
Waarde van SCW?.....	18
Nood aan een nieuw decreet?.....	19
Beleidsvoorstellen voor een nieuw decretaal kader	32

Samenvatting

Het sociaal-cultureel werk in Vlaanderen is zeer breed en diep vertakt in onze maatschappij. Elke Vlaming komt er dagdagelijks mee in contact. Waar de sector voor 2003 bekend stond onder de noemer volksontwikkelingswerk, spreekt men sedert 2003 van het sociaal-cultureel volwassenenwerk (SCW). Meer dan honderd sociaal-culturele organisaties slagen er jaarlijks in om 9,5 miljoen Vlamingen te bereiken en te laten deelnemen. Hierin slagen ze met 2000 personeelsleden, 5400 freelancers, en de onbetaalbare inzet van circa 200.000 vrijwilligers.

Een bloeiende sector waarvan de werking jarenlang bepaald geweest is door het Cultuurpact (1973) en de verzuiling. Gelukkig is de ontzuiling in deze sector onder-tussen al meer dan twintig jaar ingezet. Het sociaal-cultureel werk anno 2015 in Vlaanderen is divers en weelderig en dat is iets waar men ons in het buitenland voor benijdt. Ook voor onze partij is de sector belangrijk. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk draagt bij aan de gemeenschapsvorming en zelfontplooiing, brengt mensen bij elkaar in activiteit en creativiteit. Maar die weelde staat anno 2015 ook onder druk. Enerzijds door de financieel-economische situatie, anderzijds door het huidige regelgevende kader dat kansen laat liggen.

N-VA wil graag het debat over de toekomst van het sociaal-cultureel volwassenenwerk mee voeren. Daarbij is het cruciaal dat de nieuwe regeling de meerjarig gefinancierde organisaties in staat moet stellen meer flexibel te werken en hun opdracht voor vorming, opleiding en leernetwerken expliciteert en bijzondere aandacht geeft aan organisaties die emanciperend werken met kansengroepen en zo een brug-functie kunnen vervullen.

In het eerste deel van de conceptnota wordt van start gegaan met een schets van de evolutie van het regelgevend kader met betrekking tot het volksontwikkelingswerk of het sociaal-cultureel volwassenenwerk sinds 1995. Het onderdeel bevat verder een landschapstekening van het sociaal-cultureel volwassenenwerk op basis van de gegevens uit Boekstaven en een budgettaire analyse van de middelen uit het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

In het tweede onderdeel maakten we een probleemanalyse vanuit de vraagstelling: Waarom is er nood aan een nieuw decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk? Wij formuleerden een niet-exhaustieve lijst met twaalf redenen op basis waarvan wij van oordeel zijn dat een nieuw decreet aangewezen is. Zo denken wij aan de maatschappij die in verandering is, het bestuurskader dat in transitie is, de in- en uitstroomcyclus die aan verandering toe is, de sector die onder druk staat enzovoort.

In het derde en laatste onderdeel formuleerden we een aantal beleidsvoorstellen voor een nieuw kader betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Heel concreet formuleerden we volgende beleidsaanbevelingen:

- van een indeling in werksoorten naar een functiegerichte benadering;
- één subsidiëringsprocedure in plaats van twee afzonderlijke erkennings- en subsidiëringsprocedures;
- nieuwe vorm van beoordeling: kwantitatieve en kwalitatieve criteria, belangrijke rol voor Vlaamse relevantie, managementaanpak en beperking van de overheadkosten;
- Vlaamse relevantie: we subsidiëren en ondersteunen wat Vlaams relevant is;
- samenwerking en fusies stimuleren;
- evaluatietraject wordt grotendeels gehandhaafd. Uit de visitatie volgt een remediëringstraject. De mate waarin een organisatie daar in de rest van de beleidsperiode gevolg aan geeft, zal belangrijker zijn bij de uiteindelijke eind-evaluatie;

- financieel kader: de historische verschillen tellen niet langer. We starten van een wit blad;
- in- en uitstroom: instroombeperkingen worden opgeheven en de uitstroom wordt versneld;
- de mogelijkheid tot het verkrijgen van een startsubsidie wordt uitgebreid. De startsubsidie moet wel dienen voor echt innovatieve en vernieuwende initiatieven;
- behoud van de aparte plaats voor Vormingplus-centra, vormingsdiensten voor personen met een handicap en Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap;
- geen plaats meer voor de syndicale vormingsinstellingen en de sociaal-culturele poot van de werkgeversorganisaties binnen het toekomstige kader voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk;
- duidelijk afgebakend takenpakket voor de bovenbouw, zijnde het steunpunt en de belangenbehartiger;
- planlastvermindering en deregulering bewerkstelligen door bijvoorbeeld nog één procedure voor subsidiëring, evolueren naar een volledig digitale dossierindiening enzovoort.

Deze conceptnota draagt in haar uitgangspunt en in haar doelstelling zeer sterk het motto van het Vlaamse regeerakkoord 'Vertrouwen, verbinden en vooruitgaan' (*Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1) uit. 'Vertrouwen' reflecteert zich in de flexibiliteit die de functiegerichte benadering wil schenken en het reduceren van de administratieve overlast en de planlast. 'Verbinden' doordat we de sociaal-culturele organisaties meer dan ooit herwaarderen en herbevestigen in hun rol als bruggenbouwers en essentiële actoren in de gemeenschapsvorming. 'Vooruitgaan' omdat het nieuwe decretale kader moet zorgen voor meer dynamiek, innovatie en vernieuwing binnen de sector.

Uiteraard beseffen we dat deze conceptnota geen eindpunt is. Wij hopen dat deze conceptnota het debat over de toekomst van het sociaal-cultureel volwassenenwerk mee kan voeden. Zodoende beschouwen wij deze nota als een startpunt voor een breed debat. Het debat over de toekomst van het sociaal-cultureel volwassenenwerk is namelijk te belangrijk en behoeft en verdient een breed en onderbouwd debat. Deze conceptnota bevat duidelijke keuzes. Wij zijn van oordeel dat als we een overzichtelijk en tegelijk rijk geschakeerd sociaal-cultureel landschap willen behouden, we duidelijke en moedige keuzes zullen moeten maken. Het is de verantwoordelijkheid van ons, als parlement en als beleidsmakers, om de toekomst voor te bereiden. Een toekomst waarin het sociaal-cultureel volwassenenwerk kan groeien, maar waar ook nieuwe vormen en initiatieven kansen kunnen krijgen en slagkrachtige organisaties vele Vlamingen dagdagelijks kunnen doen nadenken, bewegen, samenbrengen en vormen.

Inleiding

Het huidige Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 erkent en benadrukt het belang van het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen en Brussel. "Verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen brengen mensen bij elkaar en werken op een actieve en creatieve manier aan gemeenschapsvorming en zelfontplooiing. Vrijwilligers hebben een cruciale plaats. De sector staat voor aanzienlijke uitdagingen. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk moet zijn voortrekkersrol als bruggenbouwer in de samenleving bevestigen. We houden rekening met de gewijzigde en zeer diverse vormen waarop de Vlamingen zich tegenwoordig maatschappelijk engageren en hun actuele vragen naar niet-formele educatie en vorming. We bieden actoren met landelijk karakter voldoende flexibiliteit aan om hierop in te spelen, bevestigen het belang van het efficiënt aanwenden van overheidsmiddelen en expliciteren de functies inzake vorming, opleiding en leernetwerken. We versterken de sociaal-culturele sector, zodat deze kan blijven zorgen voor ontmoeting, ontspanning, gemeenschapsvorming, zelfontplooiing, sociale innovatie en creatief denkvermogen."¹

In verschillende beleidsdocumenten van de Vlaamse Regering wordt een grondige hervorming van het huidige decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk vooropgesteld. Een aantal citaten:

"Het is belangrijk om voor het sociaal-cultureel werk een geactualiseerd en toekomstgericht kader, rekening houdend met de veranderende samenleving, te ontwikkelen waardoor belangrijke uitdagingen kunnen aangepaan worden. Zo moet een hedendaagse invulling van de werksoorten en functies een sterke impuls geven voor meer dynamiek en innovatie binnen de sector."²;

"8.1. OD 1 Het beleidskader sociaal-cultureel volwassenenwerk aanpassen tot een stimulerend instrument voor een sector in verandering

Het huidige beleidskader heeft als sterkte de kwalitatieve benadering, maar laat een aantal kansen liggen zodat de sector op beperkingen botst. Ik zal het decreet in die zin dan ook aanpassen. Meer dynamiek moet gepaard gaan met een sterkere profilering van de sector. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk streeft naar een bewuste samenleving waarin burgers actief participeren, het zet belangrijke thema's als diversiteit, digitale geletterdheid en burgerschap prominent op de agenda en draagt fundamenteel bij tot sociale cohesie, maatschappelijk engagement en democratie."³

Verder vragen de parlementsleden van de meerderheidspartijen in de motie tot besluit van de in commissie besproken beleidsnota Cultuur 2014-2019 aan de Vlaamse Regering "het decreet voor het sociaal-culturele werk te hervormen met het oog op de versterking van de sector, zodat die kan blijven zorgen voor maatschappelijke betrokkenheid, participatie, diversiteit, sociale innovatie en creatief denkvermogen, en een gecoördineerd Vlaams vrijwilligersbeleid te initiëren, met het oog op minder planlast en minder bureaucrativering."⁴

Met deze conceptnota wenst de N-VA-fractie een bijdrage te leveren aan het belangrijke debat over de toekomst van het SCW in Vlaanderen en Brussel. Het spreekt voor zich dat hierbij een aantal fundamentele keuzes gemaakt zullen moeten worden. Daarom willen we in deze conceptnota voorstellen voor een nieuw decretaal kader

¹ Vlaamse Regering (2014). Vlaams regeerakkoord 2014-2019: vertrouwen, verbinden, vooruitgaan, *Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1, p. 120.

² Gatz S. (2014), beleidsnota Cultuur 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 126/1, p. 43.

³ Gatz S. (2014), beleidsnota Cultuur 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 126/1, p. 44.

⁴ Motie van 17 december 2014 tot besluit van de in commissie besproken beleidsnota Cultuur 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014-15, nr. 126/6, p. 2.

voor het SCW formuleren en zo actief de discussie over de totstandkoming van de nieuwe regelgeving mee voeden. Het einddoel is eenduidig: het sociaal-cultureel volwassenenwerk een duurzame en bloeiende toekomst schenken.

De conceptnota bestaat verder uit drie delen. In een eerste deel staan we stil bij het sociaal-cultureel volwassenenwerk anno 2015. We staan kort stil bij de evolutie in de regelgeving inzake SCW en trachten gebald een zicht te geven op de sector aan de hand van cijfergegevens en data. Een tweede deel staat stil bij de vraag waarom er volgens ons nood is aan een nieuw decretaal kader voor het SCW. Een derde en finaal luik formuleert een aantal beleidsvoorstellen en -opties voor een toekomstig Vlaams beleid inzake het SCW.

Het sociaal-cultureel volwassenenwerk

Evolutie regelgeving

Vlaanderen kent een zeer breed en diep vertakt SCW. Talloze professionals en vrijwilligers in zowel de verstedelijkte als landelijke gebieden zorgen ervoor dat er dagelijks een zeer ruim aanbod aan activiteiten georganiseerd kan worden. Dit werd mede mogelijk gemaakt door het beleid dat in Vlaanderen gevoerd werd en wordt met betrekking tot SCW. Een groot verschil met bijvoorbeeld Nederland inzake de ondersteuning van het SCW, is dat deze sector in Vlaanderen gerekend wordt tot het cultuurbeleid en niet tot het welzijnsbeleid zoals dit in Nederland het geval is. De werking van de sociaal-culturele sector is jarenlang bepaald geweest door het Cultuurpact (1973) en de verzuiling. Met het Koepeldecreet van 1976⁵ werden de verschillende zuilen ook geïnstitutionaliseerd. Dit heeft nog geduurd tot het begin van de 21ste eeuw. Met de nieuwe decreten van 1995 en 2003 werd het proces van ontzuiling ingezet.

Het huidige beleid voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk (voorheen volkswikkelingswerk) wordt in Vlaanderen gevoerd op basis van het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Reeds voor de invoering van het huidige decretale kader had het beleid inzake het volkswikkelingswerk of het SCW al een hele decretale weg afgelegd. Hierna een bondig overzicht van een aantal regelgevende evoluties sinds 1995.

1. Decreten van 19 april 1995

Decennialang stond de sociaal-culturele sector in Vlaanderen bekend als de sector van het volkswikkelingswerk. Sociaal-culturele organisaties bestonden reeds lange tijd, maar in 1995 werd er werk gemaakt van drie afzonderlijke decreten die elke werksoort afzonderlijk benaderden, met name het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidiëring voor verenigingen voor volkswikkelingswerk, het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidieregeling voor diensten voor sociaal-cultureel werk voor volwassenen en het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidieregeling voor instellingen voor volkswikkelingswerk. Die drie decreten resulteerden in een beleid op het sociaal-cultureel volwassenenwerk met aparte basisallocaties in de begroting, die jaarlijks door het parlement goedgekeurd werden. Het voordeel hiervan was een specifieke aanpak, waarbij ook de (beleidsmatige) zichtbaarheid van elke werksoort benadrukt werd.

Op basis van de drie decreten uit 1995 konden organisaties erkend en eventueel gesubsidieerd worden, mits ze voldeden aan een aantal criteria. Naast een aantal klassieke voorwaarden golden er voor elke werksoort specifieke voorwaarden; het gros daarvan van kwantitatieve aard.

De betoelaging in de drie decreten van 1995 geschiedde op basis van de klassieke drieslag:

- (1) een relatief lage basistoelage;
- (2) een iets hogere werkingstoelage die de werking honoreert (op basis van uren), en;
- (3) een groot deel personeelstoelage die in de belangrijkste kostenpost tussenkomt.

De personeelskost bedroeg toen bij een organisatie makkelijk 70 à 80 procent van de overheadkosten van een sociaal-culturele organisatie.

⁵ Decreet van 2 januari 1976 tot erkenning en subsidiëring van de Nederlandstalige koepelorganisaties voor beleidsvoorbereidend overleg in de sector van het sociaal-cultureel werk voor volwassenen.

Daarnaast voorzag het decreet van 1995 ook dat programma's of projecten voor betoelaging konden ingediend worden. Hiermee wilde de decreetgever de inhoudelijke werking en vernieuwing meer op de voorgrond krijgen en, naast de louter kwantitatieve criteria, de organisaties uitnodigen aan dit aspect expliciet aandacht te besteden. Dit luik van het decreet werd echter vrij snel vergeten. Enerzijds omwille van budgettaire beperkingen. Anderzijds werd de mogelijkheid gelaten voor een (beperkte) inhaalbeweging, via een jaarlijkse (vaste) stijging van de toelagen, ten aanzien van die organisaties met een (historische) achterstand in personeelstoelaging. In 1996 werd deze belofte echter verbroken en hierdoor wantrouwt de sector de overheid nog steeds.

De hooggespannen budgettaire verwachtingen die gepaard gingen met de decreten van 1995 werden nooit ingelost. Voor de decreten van 1995 was 'the sky the limit', maar de volledige financiële uitvoering is nooit een politiek haalbare kaart gebleken.

2. Decreet van 4 april 2003

Reeds eind jaren negentig werd de aanloop genomen naar het huidige decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. In 2001 werd een bouwstenennota gepresenteerd die later uitmondde in het decreet van 2003. Het decreet verving en bundelde de vroegere wirwar aan regelgeving en bood (en biedt nog steeds) een samenhangend kader voor de sector. Verder werd ook een poging gedaan om de sector af te bakenen. Het eengemaakte decreet moest:

- het sociaal-cultureel volwassenenwerk herwaarderen, versterken en legitimeren;
- de vier functies actualiseren, met veranderende vormen van participatie in het achterhoofd;
- organisaties vertrouwen geven;
- visievorming binnen de sector stimuleren; en
- de laboratoriumfunctie van het sociaal-cultureel volwassenenwerk reactiveren.⁶

In het nieuwe beleid staat de aanbodzijde voorop; finaal resulteert dit in een voorzieningenbeleid vanuit de visie dat "als er voldoende goede voorzieningen zijn, kunnen de deelnemers ook gestimuleerd worden om deel te nemen". De sterke nadruk op voorzieningen vertaalt zich onder andere in de oprichting van een netwerk van volkshogescholen of Vormingplus-centra over heel Vlaanderen.

Ingrijpende wijzigingen werden doorgevoerd aan het eerder bestaande systeem van betoelaging. Kwantitatieve gegevens werden aan de kant geschoven ten voordele van kwalitatieve gegevens en inhoud als toetsstenen. Ook de methodiek van beleidsplanning werd ingevoerd en de subsidietechniek wijzigde. Niet langer de klassieke drieslag, maar wel een enveloppefinanciering die telkens vastgelegd werd voor een beleidsperiode van vier jaar. Hierdoor kregen de organisaties meer rechtszekerheid voor een bepaalde periode en een grotere autonomie van de organisatie in de besteding van de toegekende middelen. Nadelig was wel dat de enveloppe na een tijdje achterop hinkte.

Het decreet van 2003 bakent drie werksoorten af: verenigingen, bewegingen (een nieuwe werksoort ten opzichte van de decreten van 1995) en vormingsinstellingen. In de praktijk was er sprake van een vierde werksoort, de volkshogescholen of Vormingplus-centra. Decretaal werd deze werksoort evenwel onder de noemer 'vormingsinstelling' geplaatst.

Het decreet van 2003 was zeer ambitieus. Qua budget zou het nieuwe decreet gepaard gaan met een globale stijging van de middelen voor deze sector met ongeveer 7,5 miljoen euro. Bedoeling was om dit bedrag bijeen te sprokkelen door

⁶ FOV, 2013, Decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk, p. 6.

enerzijds een stijging te realiseren van het cultuurbudget, maar anderzijds ook door te lonken naar een bijdrage vanuit de welzijnsbegroting.

Eigen aan decreetgevend werk is, dat het nooit af is. Dat is hier niet anders. Vrij snel na de goedkeuring en introductie van het decreet van 2003, werden in 2003 en 2004 al kleine wijzigingen aan dit regelgevend kader doorgevoerd om persoons-aangelegenheden bij de oprichting van de Vormingsplus-centra te regelen.⁷ Daarna werden met enige regelmaat meer ingrijpende decretale wijzigingen doorgevoerd. Hierna volgt een kort overzicht.

- a. Decreet van 2 juni 2006 houdende wijziging van het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk

Het decreet van 2006 hield eerder kleinere wijzigingen in, in functie van onder andere planlastvermindering. De belangrijkste wijzigingen waren:

- een verduidelijking van de evaluatie door de administratie;
- een verlenging van de beleidsperiodes tot vijf jaar;
- uitstel van de grondige evaluatie van het decreet.⁸

- b. Decreet van 2008: introductie evaluatiecyclus, levensduurte, beleidsprioriteiten

In tegenstelling tot de kleinere wijzigingen die doorgevoerd werden in 2006, waren de decretale wijzigingen van 2008 ingrijpender. Een overzicht:

- voortaan wordt de jaarlijkse subsidie-enveloppe vastgelegd, rekening houdend met de evaluatie van haar werking in de voorbije beleidsperiode. Dit was een nieuwe werkwijze omdat de enveloppe eerst uitging van de beleidsvoornemens van een organisatie, op basis van haar beleidsplan, en niet van de geleverde prestaties. Wel bleef de opmaak van een beleidsplan behouden, zij het in een gereduceerde vorm;
- in de evaluatieprocedure werd een visitatiemoment ingevoerd dat uitgevoerd wordt door een visitatiecommissie. Die visitatiecommissie is samengesteld uit externe deskundigen en leden van de administratie;
- de mogelijkheid om bijkomende budgetten te verwerven door in te spelen op beleidsprioriteiten die de minister, in overleg met de sector, zal bepalen, werd gecreëerd;
- introductie van het begrip 'levensduurte', een mogelijkheid om bij de start van een nieuwe beleidsperiode tegemoet te komen aan de kostenstijging die de vorige vijf jaar plaatsgevonden heeft.

Later in 2008 werd de subsidiëring van een vormingsinstelling voor gedetineerden overgeheveld naar het Participatiedecreet. De experimentenregeling voor de verenigingen werd eveneens eind 2008 ingevoerd.

- c. Decreet van 2010: decreetswijziging volkshogescholen en migrantenverenigingen

In 2010 werden de opdrachten van de Vormingsplus-centra aangepast. Daarna kregen vier migrantenverenigingen, die in 2010 nog niet erkend konden worden, omwille van het volume en de maatschappelijke betekenis van hun werking, een extra beleidsperiode.

⁷ FOV, Decreet, geraadpleegd op 28 augustus 2015 via <http://www.fov.be/spip.php?article7>.

⁸ FOV, Decreet, geraadpleegd op 28 augustus 2015 via <http://www.fov.be/spip.php?article7>.

d. Decreet van 2012: erkenning bewegingen en uitbreiding niet-formele educatie voor landelijke vormingsinstellingen

Voor de werksoort 'bewegingen' werd een erkenning ingevoerd. Daardoor kunnen ze niet langer van de ene dag op de andere hun subsidies verliezen.

Wat de niet-formele educatie betreft, wordt de bepaling rond de aard van vormingsuren bij de vormingsinstellingen versoepeld. De uitzonderingsmaatregelen worden uitgebreid, zodat op maat werken, in een gesloten aanbod, meer mogelijk wordt en de instellingen meer kadervorming kunnen aanbieden voor de non-profitsector en voor mensen met een educatieve achterstand.

e. Decreet van 2013: inschrijven van 90% van de structurele provinciale subsidies

Ten gevolge van het witboek Interne Staatshervorming en de daaruit voortvloeiende wijzigingen aan het Provinciedecreet, werden de provinciale bevoegdheden wat cultuur betreft, scherper gesteld in het decreet Lokaal Cultuurbeleid (2012). Dit decreet bepaalde dat sociaal-culturele organisaties die een structurele subsidie ontvangen van Vlaanderen middels het decreet van 2003 betreffende het SCW niet langer ook een structurele ondersteuning konden ontvangen van de provincie. Aan de provincie werd deze taakstelling ontnomen en er werd afgesproken dat er via de Vlaamse regelgeving extra middelen van Vlaanderen naar de sector zouden gaan. De aanpassing van het decreet Lokaal Cultuurbeleid in 2012 en de daaruit voortvloeiende aanpassing van de taakstelling van de provincies, resulteert uiteindelijk in 2013 in een bijkomende aanpassing van het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Landschapstekening

1. Sociaal-Cultureel Volwassenwerk in cijfers

Vlaanderen heeft een grote rijkdom aan sociaal-culturele verenigingen op haar grondgebied. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk is sterk verankerd en diep geworteld in Vlaanderen en Brussel. Dagelijks brengen sociaal-culturele activiteiten en evenementen talloze Vlamingen in beweging en bij elkaar. Hierna volgt een cijfermatige weergave van de sector op basis van de meest recente cijfergegevens van Boekstaven⁹.

a. Verenigingen

Het begrip 'vereniging' heeft in Vlaanderen een sterke traditie en geschiedenis. In 1851 zag de allereerste 'vereniging' in Vlaanderen het levenslicht. Daarna werden tal van andere verenigingen opgericht, elk met een eigen ideologische, nationalistische of economische achtergrond. De voorbeelden zijn legio: het Davidsfonds zag het levenslicht in 1875, de Socialistisch Vooruitziende Vrouwen in 1919, de Kristelijke Arbeidersvrouwengilde in 1920 enzovoort.¹⁰

Onder het huidige decreet van 2003 ging de werksoort 'verenigingen' van start met 42 organisaties. Allen verwierven ze hun erkenning op basis van het decreet van 19 april 1995 houdende een subsidieregeling voor verenigingen voor volksontwikkelingswerk. In 2010 groeide het aantal verenigingen verder aan door de opname van de dertien migrantenverenigingen of etnisch-culturele federaties en de bijkomende erkenning van één extra vereniging. Ook in 2012 kwam er één erkenning bij. In 2013 verloor één etnisch-culturele federatie haar erkenning en

⁹ Boekstaven brengt het erkende sociaal-cultureel volwassenenwerk jaarlijks in kaart.

¹⁰ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Verenigingen: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via <http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/index.aspx>.

zodoende ook haar subsidiëring met ingang van 1 januari 2014. Door deze evoluties bevat het sociaal-culturele landschap momenteel 56 verenigingen.¹¹ Eind juni 2015 werd bekendgemaakt dat één bijkomende verenigingen vanaf 2016 erkend en gesubsidieerd zal worden (Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties, Fevlado).¹²

De verenigingen worden in Vlaanderen vertegenwoordigd door een kleine 14.200 lokale afdelingen. Samen tellen de sociaal-culturele verenigingen circa 2,2 miljoen leden, organiseren ze jaarlijks iets meer dan 270.000 publieksgerichte activiteiten en laten ze 9 miljoen deelnames aan activiteiten optekenen. Onderling zijn er grote verschillen merkbaar tussen de verenigingen. Zo telt de kleinste vereniging 58 afdelingen, terwijl de grootste vereniging ruim 1200 afdelingen telt. Dit terwijl het gemiddeld aantal afdelingen per vereniging op 257 afdelingen ligt. Wanneer we kijken naar het aantal afdelingen van een sociaal-culturele vereniging per gemeente, stellen we vast dat er per gemeente gemiddeld 43 afdelingen voorkomen.

Verenigingen leunen en steunen op vrijwillig engagement. Globaal genomen bleef het aantal geregistreerde vrijwilligers stabiel. In 2012 spreken we van 183.000 vrijwilligers, waarvan 126.000 bestuursvrijwilligers. Wat de bestuursvrijwilligers betreft, stellen we een lichte daling vast.

Op financieel gebied zijn de verenigingen goed voor een jaarlijkse omzet van 125 miljoen euro. Hun inkomsten halen verenigingen voor 34% uit subsidies van de overheid, waarvan 20% vanuit het decreet SCW (25 miljoen euro), en 64% zijn andere inkomsten. De belangrijkste uitgavenposten van de verenigingen zijn personeel (47%) en dagelijkse werking (42%). De personeelskosten van de verenigingen overstijgen de subsidies uit het decreet SCW met 49%. Qua tewerkstelling zijn de verenigingen goed voor de tewerkstelling van 1219 werknemers.¹³

b. Bewegingen

De bewegingen zijn een nieuwe werksoort die geïntroduceerd werd middels het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Voor 2003 werden, op basis van het dienstendecreet van 19 april 1995, organisaties die begeleiding en ondersteuning gaven op het domein van het sociaal-cultureel werk erkend en gesubsidieerd.¹⁴ De werksoort 'bewegingen' is zodoende nog relatief jong: sinds 2005 maken sociaal-culturele bewegingen aanspraak op subsidies en sinds 2013 ook op erkenning. In 2005 werden 29, van de 52 ingediende aanvragen voor subsidiëring, goedgekeurd. Een jaar later vermeerderde hun aantal al met drie. 26 organisaties bleven uiteindelijk over aan het einde van de beleidsperiode en dienden, samen met zeventien nieuwe organisaties, een nieuwe aanvraag voor de aansluitende beleidsperiode in. De 26 bewegingen behielden hun subsidies en er werden ook vijf aanvragen van nieuwe organisaties gehonoreerd. In de beleidsperiode 2011-2015 worden 31 bewegingen gesubsidieerd, en sinds 1 januari 2013 werden de 31 gesubsidieerde bewegingen ook automatisch erkend. De erkenning moet zorgen voor stabiliteit, zekerheid en continuïteit. Voor de nieuwe beleidsperiode 2016-2020 hebben veertien nieuwe organisaties een aanvraag ingediend.¹⁵

¹¹ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers, p. 66-67.

¹² FOV, 2015, Nieuwe erkenningen en nakende deadlines. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.fov.be/spip.php?article2153&var_recherche=fevlado.

¹³ FOV, 2014, Boekstaven 2014: Verenigingen.

¹⁴ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Bewegingen: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/bewegingen_historiek.aspx.

¹⁵ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Bewegingen: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/bewegingen_historiek.aspx.

Ondertussen werd aangekondigd dat vijf nieuwe bewegingen erkend en gesubsidieerd zullen worden vanaf 2016.¹⁶

Momenteel zijn er 31 erkende en gesubsidieerde bewegingen (beleidsperiode 2011-2015), die 5300 vrijwilligers in beweging brengen en 341 professionals tewerkstellen.

Het grootste deel van hun inkomsten genereren de sociaal-culturele bewegingen uit eigen inkomsten (55%), minder dan de helft (45%) van hun inkomsten halen ze uit subsidies. Eén vierde (26%) van hun totale inkomsten halen ze uit subsidies van het decreet SCW. De belangrijkste uitgavenposten voor bewegingen zijn personeel (58%) en dagelijkse werking (32%). Ook voor de bewegingen overstijgen de personeelskosten de subsidies uit het decreet SCW, zelfs met bijna 60%. Globaal genomen realiseren de sociaal-culturele bewegingen een jaarlijkse omzet van 16 miljoen euro.

Bewegingen besteden gemiddeld genomen een vijfde van hun tijd aan onderzoek. Het meest aangehaalde argument om onderzoek te doen, is om argumenten op te bouwen, aanbevelingen te doen en om het publiek te overtuigen.¹⁷ De socio-culturele bewegingen zijn niet enkel actief in Vlaanderen, bijna negen op tien is ook internationaal actief.¹⁸

c. Landelijke vormingsinstellingen

Het decreet van 2003 hield ook voor de vormingsinstellingen een grondige herstructurering van het landschap in. De landelijke vormingsinstellingen kennen sedertdien een driedeling: gespecialiseerde vormingsinstellingen, syndicale vormingsinstellingen en vormingsinstellingen voor bijzondere doelgroepen, met daarnaast nog de Vormingplus-centra (zie infra). De herstructurering in het landschap lag ook in het feit dat er sindsdien nog slechts drie federaties van vormingsinstellingen voor personen met een handicap gesubsidieerd konden worden. Eveneens kon er slechts één syndicale vormingsinstelling per vakorganisatie gesubsidieerd worden. Heel concreet impliceerde dit dat samenwerking voor tal van bestaande vormingsinstellingen verplicht gesteld werd.

Bij aanvang van het decreet dienden 31 vormingsinstellingen een aanvraag in. Voor de eerste beleidsperiode 2004-2005 werden zestien vormingsinstellingen aanvaard als gespecialiseerde vormingsinstelling.¹⁹ De organisaties die bij de start van het decreet gesubsidieerd werden als dienst en toen educatieve activiteiten verrichtten voor personen met een handicap, zijn samengegaan in één nieuwe federatie. Deze federatie wordt sinds 2005 gesubsidieerd en groepeert vijf organisaties. Hun doel is om via niet-formele educatie een sociaal-culturele werking te ontplooiën voor personen met een handicap en hun omgeving.²⁰

Voor de daarop volgende beleidsperiode dienden vier nieuwe organisaties een erkennings- en subsidiëeringsaanvraag in. Drie organisaties werden bijkomend erkend en zodoende waren er in 2006 in totaal negentien erkende en gesubsidieerde vormingsinstellingen. In 2010 bleven er nog zestien erkende en gesubsidieerde vormingsinstellingen.

¹⁶ FOV, 2015, Welkom aan 5 nieuwe bewegingen. Geraadpleegd op 30 september 2015 via http://www.fov.be/spip.php?article2172&var_recherche=fevlado.

¹⁷ FOV, 2014, Boekstaven 2014: Verenigingen.

¹⁸ FOV, 2015, Wascabi 2015, p. 19.

¹⁹ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Gespecialiseerde vormingsinstellingen: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/gespecialiseerde_historiek.aspx.

²⁰ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Vormingsinstellingen voor personen met een handicap: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/bijzdoelgroepen_historiek.aspx.

dieerde vormingsinstellingen over, omdat ondertussen drie erkenningen ingetrokken werden.²¹

Voor de momenteel nog lopende beleidsperiode dienden vijf nieuwe organisaties een aanvraag in waarbij uiteindelijk slechts één organisatie erkend werd. In 2015 heeft ook een vormingsinstelling zijn erkenning kwijtgespeeld. Zodoende zijn er nog steeds zestien erkende en gesubsidieerde vormingsinstellingen.²² Eind juni 2015 raakte wel bekend dat vanaf 2016 twee bijkomende gespecialiseerde vormingsinstellingen (Impuls vzw en Oost West Centrum vzw) erkend en gesubsidieerd zullen worden.²³

De landelijke vormingsinstellingen staan in voor zowel eerder laagdrempelige als voor diepgravende vorming. De landelijke vormingsinstellingen kunnen verder onderverdeeld worden in zestien gespecialiseerde vormingsinstellingen (één vakgebied), tien vormingsinstellingen voor personen met een handicap (verenigd in drie federaties), vijf vormingsdiensten voor personen met een handicap (verenigd in federatie Vijftact) en drie syndicale vormingsinstellingen (verbonden aan de drie grote vakbonden).

Deze 35 vormingslabo's van de landelijke vormingsinstellingen realiseren jaarlijks 105.200 vormingsuren en bereiken 213.000 deelnemers per jaar tijdens 11.000 jaarlijkse activiteiten. Ze stellen 439 professionals tewerk en bereiken 6300 vrijwilligers.

Op financieel vlak slagen de vormingsinstellingen erin om 62% van hun inkomsten op eigen kracht te genereren. 38% van de inkomsten komt uit subsidies, waarvan 30% uit het decreet SCW (10,7 miljoen euro). Van de vormingsuren die de instellingen realiseren, wordt 63% gesubsidieerd door de overheid. Dit terwijl 85% van de vormingsuren in theorie in aanmerking komt voor subsidies. Langs de uitgavenkant zijn personeel (53%) en dagelijkse werking (37%) de belangrijkste kostenposten. Ook voor de landelijke vormingsinstellingen overstijgen de personeelskosten de subsidies die ze ontvangen vanuit het decreet SCW. In hun geval met gemiddeld 38%.²⁴

d. Volkshogescholen of Vormingplus-centra

Een andere nieuwigheid die het decreet van 2003 voorzag, lag in de oprichting van dertien regionale volkshogescholen of Vormingplus-centra. Hiermee wilde de Vlaamse overheid ervoor zorgen dat elke Vlaming kon participeren aan een laagdrempelig en breed, niet-formeel educatief aanbod in zijn/haar regio. Hierdoor verloren een dertigtal instellingen die voorheen erkend werden hun erkenning. Omwille van hun decretale verankering zijn er sedertdien geen centra bijgekomen noch afgevallen.²⁵ De dertien Vormingplus-centra in Vlaanderen werken elk in hun eigen regio aan een waaier van educatieve activiteiten. Ze richten zich naar alle inwoners, met bijzondere aandacht voor groepen die moeilijker hun weg naar vorming vinden.

Gemiddeld stellen de Vormingplus-centra veertien personeelsleden tewerk. Wel merken we ook dat de helft van de centra minder dan twaalf personeelsleden in

²¹ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Sociaal-cultureel volwassenenwerk: Gespecialiseerde vormingsinstellingen: Historiek. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/gespecialiseerde_historiek.aspx.

²² FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers, p. 68.

²³ FOV, 2015, Nieuwe erkenningen en nakende deadlines. Geraadpleegd op 14 september 2015 via http://www.fov.be/spip.php?article2153&var_recherche=fevlado.

²⁴ FOV, 2014, Boekstaven 2014: Vormingsinstellingen.

²⁵ http://www.sociaalcultureel.be/volwassenen/volkshogescholen_historiek.aspx.

dienst heeft. Samen zijn de Vormingplus-centra goed voor de tewerkstelling van 183 professionals en doen ze ook een beroep op 1664 freelancers.²⁶

De dertien Vormingplus-centra zijn goed voor 113.500 deelnames.²⁷ Sinds 2007 is er sprake van een groei met 56%. Daarnaast leiden de Vormingplus-centra ook heel wat mensen toe naar het educatief aanbod van partners. De centra werken dan ook samen met tal van partners in hun regio, zoals gemeenten, OCMW's, cultuur- en gemeenschapscentra enzovoort.

De Vormingplus-centra werden recent getroffen door niet geringe besparingen. Die lieten zich ook voelen in de financiële resultaten. Die centra halen namelijk 71% van hun inkomsten uit subsidies. 68% van hun inkomsten komen uit de subsidies van het decreet SCW. De Vormingplus-centra realiseren met hun werkingen een omzet van 14 miljoen euro.²⁸

2. Budgettaire

Als we het SCW voorstellen aan de hand van cijfergegevens van het aantal organisaties, instellingen en vrijwilligers, is het logisch dat ook de budgettaire situatie van het SCW geschetst wordt. Hieronder wordt een bondig overzicht gegeven van de evolutie van de middelen uit het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

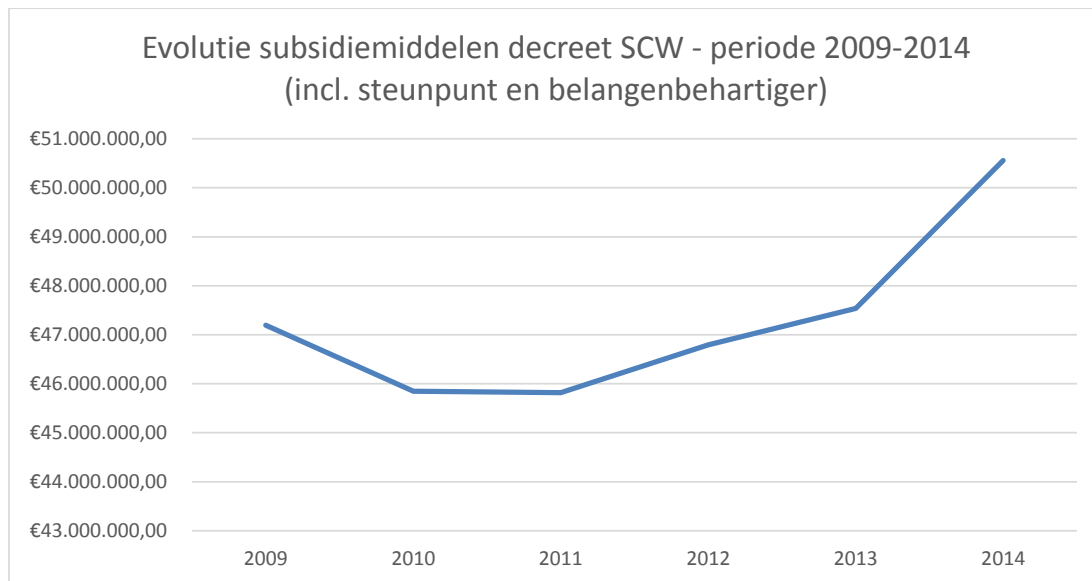
Gelet op de financieel-economische situatie was de Vlaamse Regering in de vorige legislatuur genoodzaakt om een aantal besparingsoefeningen door te voeren om de begrotingshuishouding op orde te houden. Om zelf een voorbeeldfunctie in te vullen, werd er bespaard op het eigen overheidsapparaat. Het aantal ambtenaren werd gereduceerd en ook op werkingskosten werd sterk bespaard. Ook andere overheidsuitgaven, waaronder de decretale subsidies, werden gekort. Gelet op de algemene besparingsoefening heeft ook het SCW de afgelopen jaren, net als de andere sectoren, een bijdrage moeten leveren aan de globale saneringsoperatie die doorgevoerd werd door de Vlaamse Regering.

Hieronder vindt u twee lijndiagrammen die een weergave geven van de evolutie in de periode 2009-2014 van de middelen die op basis van het decreet van 4 april 2003 toegekend werden aan organisaties uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Het verschil tussen het eerste en tweede lijndiagram is eenvoudig: het eerste lijndiagram bevat de evolutie van alle middelen, inclusief de middelen voor het steunpunt en de belangenbehartiger. Het tweede lijndiagram houdt geen rekening met de middelen die toegekend werden aan het steunpunt en de belangenbehartiger.

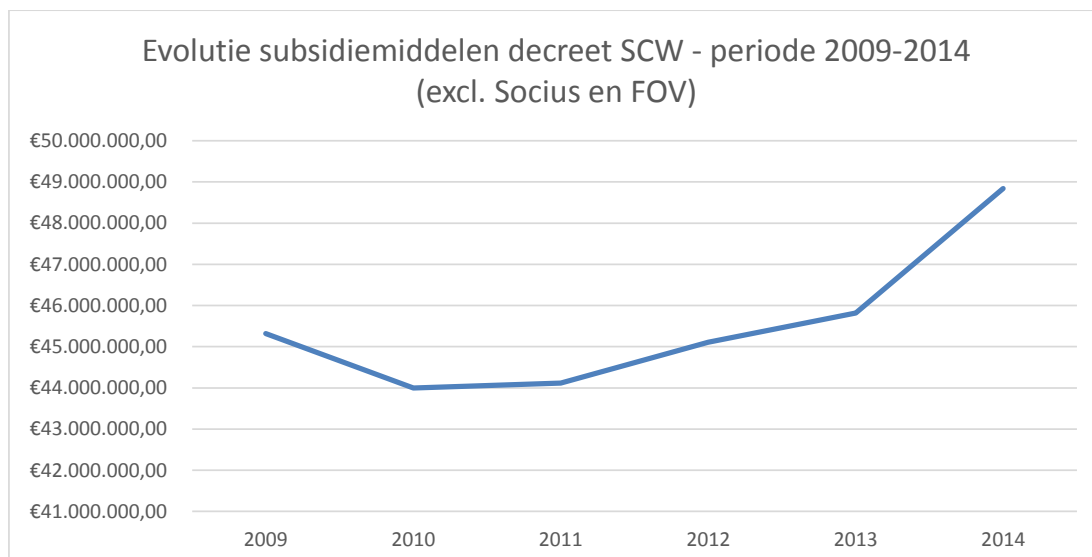
²⁶ FOV, 2014, Boekstaven 2014: Vormingplus-centra.

²⁷ FOV, 2015, Wascabi 2015, p. 19.

²⁸ FOV, 2014, Boekstaven 2014: Vormingplus-centra.

Bron: Berekening op basis van cijfergegevens van het Departement CJSM (Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen) (zonder derde arbeidscircuit (DAC) en middelen uit interne staatshervorming)

Bron: Berekening op basis van cijfergegevens van het Departement CJSM (Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen) (zonder DAC en middelen uit interne staatshervorming)

Bovenstaande lijndiagrammen tonen aan dat het totaalbedrag aan subsidiemiddelen dat vanuit het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk toegekend werd, toegenomen is tussen 2009 en 2014; dit van circa 45,3 miljoen euro in 2009 naar bijna 49 miljoen euro in 2014. Weliswaar geven beide lijndiagrammen ook duidelijk aan dat het SCW in het begin van vorige legislatuur, met name in 2010 en 2011 (circa 44 miljoen euro), getroffen werd door de besparingsoefeningen die de Vlaamse Regering doorvoerde.

Onderstaande tabel splitst de totaalbedragen aan het begin (2009) en het einde (2014) van de legislatuur uit naar de verschillende werksoorten, steunpunt en belangenbehartiger.

	2009	2014	% evolutie 2009-2014
Verenigingen	€ 23.086.558,05	€ 25.098.185,96	8,71%
Bewegingen	€ 3.828.756,93	€ 3.930.790,07	2,66%
Vormingsinstellingen	€ 18.403.980,86	€ 19.811.472,28	7,65%
Socius	€ 1.575.900,00	€ 1.419.000,00	-9,96%
FOV	€ 298.000,00	€ 299.000,00	0,34%
Totaal	€ 47.193.195,84	€ 50.558.448,31	7,13%
Totaal (excl. Socius en FOV)	€ 45.319.295,84	€ 48.840.448,31	7,77%

Bron: Berekening op basis van cijfergegevens van het Departement CJSM (Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen) (zonder DAC en middelen uit interne staatshervorming)

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het totaalbedrag dat beschikbaar was voor de werksoorten 'verenigingen', 'bewegingen' en 'vormingsinstellingen' voor elke werksoort gestegen is in de periode 2009-2014. Het steunpunt zag haar subsidiebedrag teruglopen met bijna 10%. De Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk (FOV) kreeg in 2014 quasi hetzelfde subsidiebedrag als in 2009. Uiteraard schetsen de bovenstaande lijndiagrammen en de bovenstaande tabel de evolutie van de budgetten in nominale termen en houden deze cijfers geen invloed met de inflatie in diezelfde periode.

In de beleidsperiode 2011-2015 werden, los van de besparingsrondes, ook een aantal maatregelen genomen die een budgettaire impact gehad hebben op het SCW. Zo werd de projectenregeling voor verenigingen geschrapt en zagen de etnisch-culturele federaties hun subsidie sterk inkrimpen. De erkende en gesubsidieerde bewegingen ontvangen allemaal een jaarlijkse subsidie-enveloppe die lager ligt dan werd voorgesteld door de bevoegde adviescommissie, en de helft van de bewegingen ontvangt minder dan het decreetale minimum. Gespecialiseerde vormingsinstellingen zagen gemiddeld gezien hun middelen teruglopen met 12% en de Vormingplus-centra tekenden een verlies van een derde van hun middelen op. Finaal werden ook het steunpunt en de belangenbehartiger geconfronteerd met een reductie van hun middelen.

Een aantal andere maatregelen en vaststellingen hebben ook indirect een impact gehad op de budgettaire situatie van het SCW. Zo werd het SCW ook getroffen door de beslissingen omtrent de opleidingscheques, waardoor de mogelijkheden voor het SCW zeer sterk ingeperkt werden. Eveneens stellen we vast dat ook de lokale besturen, om hun lokale begrotingshuishouding op orde te houden, beslisten om minder te investeren in het SCW. Finaal merken de sociaal-culturele organisaties dat hun andere inkomsten, hun aanvullende financiering, stokken en niet langer toenemen.

In 2015 is een totaalbedrag van 48.247.846,90 euro²⁹ beschikbaar voor de uitvoering van het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk. Uitgesplitst naar werksoorten betekent dit het volgende:

	2015
Verenigingen	€ 23.990.884,46
Bewegingen	€ 3.935.792,96
Vormingsinstellingen	€ 18.743.169,48
Socius	€ 1.338.000,00
FOV	€ 240.000,00
Totaal	€ 48.247.846,90
Totaal (exclusief Socius en FOV)	€ 46.669.846,90

Bron: Berekening op basis van cijfergegevens van het Departement CJSM (Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen) (zonder DAC en middelen uit interne staatshervorming)

Het totaalbedrag dat in 2015 beschikbaar is voor de uitvoering van het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk ligt lager dan het totaalbedrag dat beschikbaar was in 2014. Dit komt doordat ook in 2015 een besparingsoefening opgelegd werd aan het SCW. Volgende percentages werden toegepast binnen het SCW:

	2014	2015	% evolutie 2014-2015
Verenigingen	€ 25.098.185,96	€ 23.990.884,46	-4,41%
Bewegingen	€ 3.930.790,07	€ 3.935.792,96	0,13%
Vormingsinstellingen	€ 19.811.472,28	€ 18.743.169,48	-5,39%
Socius	€ 1.419.000,00	€ 1.338.000,00	-5,71%
FOV	€ 299.000,00	€ 240.000,00	-19,73%
Totaal	€ 50.558.448,31	€ 48.247.846,90	-4,57%
Totaal (exclusief Socius en FOV)	€ 48.840.448,31	€ 46.669.846,90	-4,44%

Bron: Berekening op basis van cijfergegevens van het Departement CJSM (Agentschap Sociaal-Cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen) (zonder DAC en middelen uit interne staatshervorming)

Wat brengt de toekomst? Medio september 2015 besliste de minister dat vijf nieuwe bewegingen erkend zullen worden vanaf 2016 en een minimumenveloppe van 111.500 euro zullen krijgen in de volgende beleidsperiode (2016-2020). Verder zal ook de minimumsubsidie gerespecteerd worden. Dertien bewegingen, die momenteel minder dan het decretale minimum ontvingen, gaan er hierdoor op vooruit. Ook dienden 28 erkende bewegingen een financieel behoefteplan in om een hogere subsidie-enveloppe te verkrijgen, maar het positieve advies voor deze dertien bewegingen kon niet gehonoreerd worden omwille van de budgettaire beperkingen. Wel werd beslist om de uitvoeringscoëfficiënt wat te verhogen. Dit houdt in dat het budget voor de werksoort 'bewegingen' voor 2016 verhoogd zal worden met iets meer dan 1 miljoen euro.³⁰ Wat de verenigingen en de vormingsinstellingen betreft, besliste de minister reeds dat één extra vereniging en twee bijkomende gespecialiseerde vormingsinstellingen erkend en gesubsidieerd zullen worden vanaf 2016.³¹

²⁹ Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media (Agentschap Sociaal-Cultureel voor Jeugd en Volwassenen, (2015).

³⁰ FOV, 2015, Welkom aan vijf nieuwe bewegingen. Geraadpleegd op 30 september 2015 via <http://www.fov.be/spip.php?article2172>.

³¹ Departement CJSM. (2015). Beslissingen van minister Sven Gatz over de subsidie-enveloppes van de sociaal-culturele organisaties voor de beleidsperiode 2016-2020. Geraadpleegd op 10 oktober 2015 via <http://www.sociaalcultureel.be/nieuws-volc2014/7.aspx>.

Waarde van SCW?

De cijfers uit de landschapstekening geven duidelijk aan dat het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen en Brussel alomtegenwoordig is en ook anno 2015 nog steeds relevant is. In totaal slaagt het hele sociaal-culturele veld erin om 9,5 miljoen mensen te bereiken en te laten deelnemen. Dit realiseren de sociaal-culturele organisaties door de inzet van meer dan 2000 werknemers, 5400 freelancers, en de onbetaalbare inzet van 200.000 vrijwilligers.

De publieke en maatschappelijke meerwaarde van het SCW wordt overal sterk benadrukt, maar het sociaal-cultureel volwassenenwerk heeft ook een economische waarde. Zo creëerde het sociaal-cultureel volwassenenwerk een omzet van 195 miljoen euro. Verder slagen de socio-culturele organisaties er ook in om hun werkingen draaiende te houden met bijna de helft eigen inkomsten.³²

Verder vinden we het ook als N-VA-fractie een belangrijke sector. Volksverlichting is nauw verbonden met de Vlaamse ontvoogding. Die verbinding leidde in 1851 tot de oprichting van de eerste sociaal-culturele vereniging, het Willemsfonds. Dit was de allereerste Vlaamse cultuurstichting ter bevordering van Vlaamse taal en literatuur. Daarna werd volksontwikkeling gevoed door twee sterke impulsen: kennisgerichte ontplooiing en Vlaamse ontvoogding in een Fransgerichte staat.

Verder vinden we het vanuit onze ideologie belangrijk dat gemeenschapsvorming centraal staat. Wij verwachten dat burgers geïnformeerd worden en zo kunnen deel uitmaken van en kunnen deelnemen aan de democratische samenleving. Het sociaal-cultureel volwassenenwerk speelt daarin uiteraard een zeer voorname rol. Als bruggenbouwer informeren ze burgers, dagen ze burgers uit, brengen ze mensen bijeen, werken ze op een actieve en creatieve manier aan gemeenschapsvorming en zelfontplooiing en zorgen ze voor niet-formele, educatieve vorming. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk verwoordde het als volgt in haar Memorandum 2014-2019: "Sociaal-cultureel werk zorgt voor ontmoeting, gemeenschapsvorming en zelfontplooiing en bevordert het creatief denkvermogen. Het verbindt individu, groep en samenleving met elkaar. Maar daarnaast gaat het ook over plezier en ontspanning. Om deze functies van sociaal-cultureel werk waar te maken, moeten beleidsmakers en middenveld bereid zijn om fundamentele keuzes te maken."³³

---

³² FOV, 2015, Wascabi 2015, p. 19.

³³ Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC), 2014, Memorandum 2014-2019, p. 39.

Nood aan een nieuw decreet?

Het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen en Brussel wordt momenteel erkend en ondersteund op basis van het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Dit decreet werd in de loop der jaren reeds meermaals gewijzigd (zie supra). Hoewel het decreet ontegensprekelijk een belangrijke bijdrage geleverd heeft aan de ondersteuning en ontwikkeling van SCW in Vlaanderen en Brussel, is het belangrijk om het SCW een geactualiseerd en toekomstgericht kader te geven. Het huidige beleidskader heeft zeker zijn merites, maar uiteraard ook zijn beperkingen.

Op basis van welke factoren en argumenten zijn wij van oordeel dat een nieuw decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk wenselijk en opportuun is?

1. Een maatschappij in verandering

De maatschappij evolueert continu en is voortdurend in beweging en verandering. De continue evolutie waaraan onze maatschappij onderhevig is, geldt ook voor het sociaal-cultureel werk. Het sociaal-cultureel werk is geen eiland. Integendeel, het SCW staat midden in de samenleving.

Enkele maatschappelijke uitdagingen waar we nu en in de toekomst een antwoord op moeten kunnen formuleren en die ook een belangrijke impact hebben op SCW zijn de vergrijzing, de steeds meer divers wordende samenleving, loopbanen in beweging, technologische evoluties, bestuurlijke complexiteit, kennismaatschappij, nieuwe migratiegolf, een uitgebreider en steeds sterker verschillend vrijetijdsaanbod enzovoort.

Net omwille van dit continue speelveld van verandering en evolutie is er blijvende nood aan ontmoetingsplaatsen waar vele mensen elkaar kunnen vinden in goesting en in onzekerheid, waar ze projecties kunnen maken over de toekomst en kunnen reflecteren over de opbouw van de samenleving.

2. Bestuurskader in transitie

De Vlaamse Regering neemt in haar regeerakkoord 2014-2019 een aantal belangrijke beleidsbeslissingen wat betreft de bestuurlijke organisatie van en in Vlaanderen. Het regeerakkoord opteert voor een zeer grondige bestuurlijke switch, waarbij taken en verantwoordelijkheden gedecentraliseerd worden. Deze beleidsbeslissingen hebben ook een impact op het SCW.

a. Sectorale subsidies naar Gemeentefonds

Een eerste beleidsmaatregel met een impact op het SCW betreft de integratie, met ingang vanaf 1 januari 2016, van de sectorale subsidies uit het decreet Lokaal Cultuurbeleid in het Gemeentefonds. Hierdoor verdwijnen de Vlaamse beleidsprioriteiten voor het Lokaal Cultuurbeleid met ingang van 1 januari 2016. De middelen die voorheen vanuit Vlaanderen exclusief gereserveerd werden voor de ondersteuning van het lokale cultuurbeleid, kunnen vanaf 2016 door de lokale besturen autonoom en zonder verdere verplichtingen ingezet worden. De gemeentelijke autonomie wordt met deze bestuurlijke maatregel versterkt en de Vlaamse overheid geeft hiermee duidelijk aan vertrouwen te hebben in haar lokale besturen. Door deze beleidsbeslissing kunnen de steden en gemeenten nog meer eigen klemtonen op maat leggen in de uitbouw van het lokale beleid. Ook wordt met deze beleidsbeslissing bijgedragen aan de planlastverlaging. Het spreekt evenwel voor zich dat door de beleidsbeslissing de rol van de Vlaamse overheid ten aanzien van de lokale overheden eveneens mee zal moeten evolueren: van een sturende, dirigistische overheid naar een coachende, kaderstellende overheid.

b. Provinciale afslanking

Het regeerakkoord legt ook het verdere proces van de interne staatshervorming en de afslanking van de provincies vast. Er wordt werk gemaakt van de verdere afslanking van de provincies. In de toekomst zullen de provincies zich moeten focussen op de grondgebonden bevoegdheden. De persoonsgebonden bevoegdheden zullen ze in de nabije toekomst (2017) overhevelen naar ofwel de Vlaamse overheid of de lokale besturen.³⁴ De provinciale afslanking heeft ook impact op het SCW. Zo zal bijvoorbeeld het ondersteunen van het sociaal-cultureel werk van bovenlokaal belang niet langer een provinciale taak zijn (decreet Lokaal Cultuurbeleid, artikel 60) evenals eventuele facultatieve subsidies ten behoeve van het SCW. Op 17 juli 2015 nam de Vlaamse Regering akte van het eerste voorstel van toewijzing van de provinciale, persoonsgebonden taken. In de bijhorende documenten staat dat deze provinciale taakstellingen met de nodige financiële middelen en personeelsleden overgeheveld zullen worden naar de Vlaamse overheid.³⁵

c. Kerntakenplan

Deze Vlaamse Regering kiest zelf ook welbewust voor een slanke Vlaamse overheid, die betere resultaten levert met minder, maar meer doelgericht ingezette middelen. In elk beleidsdomein waarop de Vlaamse overheid actief is, werd tegen 1 januari 2015 een kerntakenplan opgemaakt, dat aangeeft welke van de huidige activiteiten van de departementen en agentschappen meer en minder essentieel zijn om de beleidsdoelstellingen te bereiken en de dienstverlening te verzekeren.³⁶

Belangrijk uitgangspunt in deze oefening is dat de Vlaamse overheid ook meer vertrouwen wil geven aan burgers, bedrijven en organisaties bij het ontwerpen en uitvoeren van beleid en regelgeving. Dit moet ook leiden tot een groter wederzijds vertrouwen tussen de Vlaamse overheid en de burger en organisaties. Uiteindelijk doel is te komen tot kwaliteitsvolle, niet-bureaucratische regelgeving, gebaseerd op vertrouwen en gericht op een lage, administratieve last voor al onze doelgroepen.

Medio juli 2015 nam de Vlaamse Regering een beslissing met betrekking tot het kerntakenplan. De nota bevat ook een aantal passages over het SCW. Ik citeer:

“In lijn met het principe regelgeving, ligt de vooropgestelde actualisering van het beleidskader sociaal-cultureel volwassenenwerk. Het huidige beleidskader maakt een onderscheid tussen het decreet op het sociaal-cultureel volwassenenwerk en het Participatiedecreet. De vertrekbasis voor een nieuw beleidskader is de integratie van deze werkvelden met eventueel de optie om voor bepaalde delen een apart flankerend beleid te voorzien.

Een nieuw decreet schept tevens een nieuw of geactualiseerd maatschappelijk functiekader voor het werkveld. Waar in het huidige beleidskader (sociaal-cultureel volwassenenwerk) de klemtoon wordt gelegd op de methodiek, zal in een nieuw kader eerder ingezet worden op het verduidelijken van de rollen van het sociaal-cultureel werk. Een nieuw beleidskader gaat uit van een open benadering met de bedoeling vernieuwing, innovatie en kwaliteit te stimuleren als antwoord op de uitdagingen gesteld door de veranderende samenleving.”³⁷

³⁴ Vlaamse Regering, 2014, Vlaams regeerakkoord 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1, p. 13.

³⁵ Vlaamse Regering, 2015, De persoonsgebonden taken van de provincies en hun toewijzing aan de Vlaamse of lokale overheid: eerste voorstel (DOC 2015 1707 DOC.0827/4).

³⁶ Vlaamse Regering, 2014, Vlaams regeerakkoord 2014-2019, *Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1, p. 28.

³⁷ Bourgeois G., 2015, Kerntakenplan Cultuur, Jeugd, Sport en Media, p. 9 (VR 2015 1707 DOC.0728/QUATER).

En nog:

“Bij de hierboven reeds vermelde actualisering van het beleidskader sociaal-cultureel werk zal ook aandacht gaan naar de wijze waarop het verlenen van erkenningen nu is opgenomen in het decreet. Volgens het huidige decreet moeten organisaties eerst erkend worden vooraleer ze subsidies kunnen aanvragen. Om erkend te worden en om subsidies te krijgen, moet telkens aan andere criteria voldaan worden. De erkenning kan ook bepalend zijn voor andere regelgevende toepassingsgebieden, bijvoorbeeld de erkenning van de jeugdinstanties door Toerisme Vlaanderen en het toekennen van subsidies naar aanleiding van het interprofessioneel akkoord (VIA4). Er zal onderzocht worden wat de meerwaarde van het verlenen van erkenningen is en wat de aangewezen duur van de erkenning is. Wanneer zou blijken dat de maatschappelijke en bestuurlijke meerwaarde beperkt is, dan kan dit worden meegenomen bij de aanpassing van het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk. Nieuwe erkenningsregelingen zullen enkel worden ingevoerd als er geen alternatief is.”³⁸

d. Reduceren administratieve overlast

De Vlaamse Regering engageert zich ook om de plan- en regeloverlast weg te werken, ook zeer specifiek voor verenigingen. De Vlaamse Regering wil a priori snoeien in administratieve overlast, ten aanzien van verenigingen en burgers, die hen fnuikt in het ondernemend zijn en het aangaan van engagementen. De Vlaamse overheid wil de planlast voor lokale overheden, burgers en organisaties resoluut terugdringen. Deze beleidsintenties zullen uiteraard ook een impact hebben op het SCW.

e. Gecoördineerd vrijwilligersbeleid

Een laatste punt betreft het voornemen om werk te maken van een gecoördineerd vrijwilligersbeleid. Het regeerakkoord vermeldt terecht dat de bescherming van de vrijwilliger nu te fragmentarisch geregeld is, met diverse ongelijkheden tot gevolg. Ook zet de toenemende bureaucratisering een rem op het vrijwilligerswerk. Met het gecoördineerd vrijwilligersbeleid wil de regering de versnippering van expertise en informatiekanaalen aanpakken. Aangezien het SCW steunt en draait op vrijwilligers en het vrijwillig engagement van vele Vlamingen, zal ook deze beleidsmaatregel een effect hebben op het SCW.³⁹

3. Een sector onder druk

a. Financieel

In de landschapstekening (zie supra) werd cijfermatig geschetst dat het totaalbedrag, dat vanuit het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk toegekend werd aan de sociaal-culturele organisaties, in nominale termen toenam tussen 2009 en 2014. Na een reductie van de middelen (in nominale termen) in 2010 en 2011, groeiden de middelen nadien terug aan. In de periode 2009-2014 is er sprake van een (nominale) aangroei van de middelen van circa 7,1% (totaalbedrag inclusief steunpunt en belangenbehartiger) of 7,8% (totaalbedrag exclusief steunpunt en belangenbehartiger). Deze cijfers houden uiteraard geen rekening met de inflatie. In diezelfde periode was er sprake van een inflatie van 10,38%⁴⁰. Dit betekent dat de aangroei van de middelen vanuit het decreet SCW geen gelijke

³⁸ Bourgeois G., 2015, Kerntakenplan Cultuur, Jeugd, Sport en Media, p. 10 (VR 2015 1707 DOC.0728/QUATER).

³⁹ Vlaamse Regering, 2014, Vlaams regeerakkoord 2014-2019: vertrouwen, verbinden, vooruitgaan, *Parl.St.* VI.Parl. 2014, nr. 31/1, p. 121.

⁴⁰ Volgens gegevens van de Nationale Bank van België. Geraadpleegd via <http://stat.nbb.be/index.aspx?queryid=89>.

tred kon houden met de inflatie. Als dusdanig gingen de organisaties er financieel wel degelijk op achteruit in de periode 2009-2014, want hun koopkracht ging er namelijk op achteruit.

Daarnaast argumenteert de sector dat ook het niet uitvoeren, wijzigen en schrappen van een aantal decretale maatregelen een impact gehad heeft op de budgettaire situatie van de sociaal-culturele organisaties. De sector verwijst daarbij bijvoorbeeld naar het schrappen van de projectregeling voor verenigingen en het niet uitvoeren van de decretale instrumenten 'levensduurte' en de beleidsprioriteiten.⁴¹ Maar ook andere beleidsmaatregelen, zoals de aangescherpte regels rond de opleidingscheque, hebben een impact gehad op het SCW.

Gelet op de financieel-economische situatie heeft de Vlaamse Regering ook in 2015 een aantal besparingsmaatregelen moeten doorvoeren om het begrotingshuishouden op orde te houden. De Vlaamse Regering besliste dan ook om, naast besparingen op het eigen overheidsapparaat, ook te besparen op de subsidies die uitgekeerd worden aan derde partijen, zoals het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Het SCW moest net als andere sectoren bijdragen aan deze besparingsoefening. Voor de toekomst lijkt het ook weinig realistisch om uit te gaan van een sterke budgettaire aangroei van de kredieten voor het SCW.

Wat de verenigingen betreft, stellen we vast dat de subsidies verdeeld worden op basis van een foto met het aantal afdelingen uit het kalenderjaar 2000. Ondertussen zijn we 15 jaar verder en is het landschap uiteraard ook ingrijpend gewijzigd. Voor de werksoort 'bewegingen' was het zo dat in de beleidsperiode 2011-2015 meer dan de helft van de bewegingen niet kon rekenen op het decretale minimumbedrag van 111.500 euro.⁴²

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat het belangrijk is dat er werk gemaakt wordt van een nieuw financieringskader voor de meerjarig gefinancierde organisaties.

Hieronder vindt u een overzicht van het huidige (basis)financierings- en subsidiëeringsmechanisme dat vervat zit in het huidige decreet SCW.

Vereniging	<p>1ste beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal afdelingen of groepen wordt vastgelegd op het aantal voor het werkjaar 2000 aanvaarde actieve afdelingen of groepen; - aan de afdelingen wordt een waarde toegekend: minimaal 2230 voor de eerste 100 afdelingen, minimaal 1735 voor 101 tot 200 afdelingen, en minimaal 990 euro voor de afdelingen boven 200. <p>2de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een erkende vereniging behoudt de jaarlijkse subsidie-enveloppe van de vorige beleidsperiode; <p>3de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uitgangspunt is het jaarlijks subsidiebedrag van de 2de beleidsperiode; - eventueel verhoging op basis van levensduurte en beleidsprioriteiten (2de jaar beleidsperiode); - eventueel verlaging -10% op basis van eindevaluatie met een negatief besluit.
-------------------	--

⁴¹ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers.

⁴² Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz maakte eind september 2015 bekend dat nieuwe sociaal-culturele organisaties erkend en gesubsidieerd worden in de volgende beleidsperiode. Zo werd medio september 2015 beslist om vijf nieuwe bewegingen te subsidiëren met het decretale minimumbedrag van 115.000 euro.

	<p>4de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uitgangspunt is jaarlijks subsidiebedrag van de 3de beleidsperiode; - eventueel verhoging op basis van levensduurte en beleidsprioriteiten (2de jaar beleidsperiode); - eventueel verlaging -10% op basis van eindevaluatie met een negatief besluit (op basis van reguliere subsidiëeringscriteria) of -20% indien er sprake is van opeenvolgende eindevaluaties met negatief besluit; - negatieve eindevaluatie op basis van beleidsprioriteiten: geen mogelijkheid om in volgende beleidsperiode in aanmerking te komen + terug naar enveloppe voor verhoging op basis van beleidsprioriteiten toegepast werd. <p>Nieuwe vereniging:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het aantal afdelingen of groepen wordt vastgelegd op het minimale aantal werkende afdelingen of groepen, vereist voor de erkenning; - Voor de afdelingen wordt de waarde toegekend: minimaal 2230 voor de eerste 100 afdelingen, minimaal 1735 voor 1010 tot 200 afdelingen, en minimaal 990 euro voor de afdelingen boven 200; - Minimale subsidie is zodoende 111.500 euro.
Beweging	<p>Minimumsubsidie: 111.500 euro Maximumsubsidie: 200.000 euro</p> <p>Per beleidsperiode kan een positief geëvalueerde beweging een aanvraag indienen voor verhoging van jaarlijkse subsidie-enveloppe op basis van een financieel behoefteplan.</p> <p>Negatieve eindevaluatie op einde van beleidsperiode 2011-2015: -10% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe;</p> <p>Negatieve eindevaluatie op einde van beleidsperiode 2016-2020: -20% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe;</p> <p>Twee opeenvolgende negatieve eindevaluaties: geen subsidiëring meer en intrekking erkenning.</p> <p>Eindevaluatie met positief resultaat garandeert het behoud van de erkenning en subsidiëring in de volgende beleidsperiode voor minimaal hetzelfde bedrag als in de vorige beleidsperiode (binnen de beschikbare kredieten).</p>
Volkshogeschool	<p>Subsidiëring op basis van een bedrag maal aantal inwoners in de regio. Conform decreet 1,5 euro per inwoner, maar in beleidsperiode 2011-2015: 1,20 euro per inwoner gehanteerd.</p>
Gespecialiseerde vormingsinstelling	<p>1ste beleidsperiode:</p> <p>Jaarlijkse subsidie-enveloppe 116 euro per uur;</p> <p>2de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - De erkende behouden hetzelfde bedrag als in de 1ste beleidsperiode. <p>3de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Subsidie-enveloppe wordt vastgesteld door Vlaamse Regering op voorstel van administratie en houdt rekening met stijging van levensduurte, beleidsprioriteiten en het resultaat van de eindevaluatie. <p>Nieuwe erkende gespecialiseerde vormingsinstelling: 116.000 euro per jaar.</p> <p>Vanaf 3de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitgangspunt is jaarlijks subsidiebedrag van de 2de beleidsperiode; - Eventueel verhoging op basis van levensduurte en beleidsprioriteiten (2de jaar beleidsperiode); - Eventueel verlaging -10% op basis van eindevaluatie met een negatief besluit. <p>4de beleidsperiode:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uitgangspunt is jaarlijks subsidiebedrag van de 3de beleidsperiode; - Eventueel verhoging op basis van levensduurte en beleidsprioriteiten (2de jaar beleidsperiode); - Eventueel verlaging -10% op basis van eindevaluatie met een negatief besluit (op basis van reguliere subsidiëeringscriteria) of -20% indien er sprake is van opeenvolgende eindevaluaties met negatief besluit; - Negatieve eindevaluatie op basis van beleidsprioriteiten: geen mogelijkheid om in volgende beleidsperiode in aanmerking te komen + terug naar enveloppe voor verhoging op basis van beleidsprioriteiten toegepast werd.
Syndicale vormingsinstellingen	<p>Jaarlijkse subsidie-enveloppe is bepaald op basis van het werkjaar 2001.</p>

Vormingsinstellingen voor personen met een handicap	Jaarlijkse subsidie-enveloppe = som van de subsidiebedragen die de organisaties voor het werkjaar 2001 ontvingen + forfaitair bedrag van 75.000 euro. De Vlaamse Regering kan voor elke volgende beleidsperiode de subsidie-enveloppe opnieuw vaststellen op grond van de evaluaties enerzijds, en uit de eigen beleidsintenties voor de eerstvolgende beleidsperiode anderzijds. Bijvoorbeeld de groei van de federaties door aansluiting van nieuwe organisaties kan hiertoe aanleiding geven.
Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap	Subsidiëring = som van de subsidie van de fuserende organisaties zoals verworven voor werkjaar 2001 + vanaf 1 januari 2008: extra 75.000 euro. De Vlaamse Regering kan voor elke volgende beleidsperiode de subsidie-enveloppe opnieuw vaststellen op grond van de evaluaties enerzijds, en uit de eigen beleidsintenties voor de beleidsintenties anderzijds. Bijvoorbeeld de groei van de federaties door aansluiting van nieuwe organisaties kan hiertoe aanleiding geven.

b. Druk op de vrijwilliger

Het SCW steunt en leunt op het vrijwillige engagement van vele duizenden Vlamingen. Dit vrijwillig engagement resulteert zowel in positieve effecten voor de vrijwilliger als voor de maatschappij zelf. Toch valt frequent de opmerking te horen dat mensen veel minder dan vroeger bereid zijn om zich vrijwillig te engageren.

Wij zijn er evenwel niet meteen van overtuigd dat minder Vlamingen bereid zijn om zich te engageren. Wij merken in de samenleving wel degelijk dat er nog zeer veel geëngageerde mensen zijn die zich willen en durven inzetten. Wel is het zeker zo dat het engagement dan men aangaat, steeds meer flexibel en voorwaardelijk geworden is. Vrijwilligers vereenzelvigen zich met een bepaald thema, met een specifiek project, vaak in verschillende organisaties tegelijkertijd, vaak voor korte duur en voor specifieke taken. Daarom is het wel zo dat het aantrekken, motiveren én behouden van deze vrijwilliger een kopzorg geworden is voor vele organisaties. Binnen de sociaal-culturele sector hebben vele organisaties inspanningen geleverd om zowel een thuis te zijn voor de meer traditionele vrijwilliger alsook voor de nieuwe, ad-hocvrijwilliger.

Daarbij valt wel op te merken dat het ontegensprekelijk zo is dat aan het vrijwilligerswerk steeds meer eisen gesteld worden. Hierdoor stijgt uiteraard de druk op het vrijwillig engagement dat aangegaan wordt. In het SCW spreken we van autonoom vrijwilligerswerk. Sociaal-culturele organisaties worden gedragen door de inzet en het engagement van de vrijwilligers. Maar die eisen nemen alsmaar toe. Steeds meer kennis en vaardigheden zijn vereist om succesvolle activiteiten te organiseren. Een wirwar van juridische en administratieve lasten, het op orde houden van de financiën evenals het aansturen van andere vrijwilligers zijn andere belastende taken voor de vrijwilliger binnen het SCW. Men spreekt van de professionaliserings-tendens van het vrijwilligerswerk die de drempel tot deelname voor bepaalde bevolkingsgroepen verhoogt.⁴³

c. Overbevraagd door samenwerkingspartners

Bruggenbouwers. Zo worden sociaal-culturele organisaties frequent genoemd en dit woord dekt hun lading volledig. Sociaal-culturele organisaties worden voortgestuwd door hun missie en hun waarden. Ze stellen maatschappelijke uitdagingen vast en gaan ermee aan de slag en dit met zeer diverse groepen burgers. Zo slaan deze sociaal-culturele organisaties bruggen, dragen ze bij aan de gemeenschapsvorming en bevorderen ze de sociale cohesie.

De sociaal-culturele organisaties zijn, omwille van hun rol als bruggenbouwer, ook frequent overbevraagd. Zo worden vele Vormingplus-centra overstelpt door (potentiële) samenwerkingspartners. Cultuur- en gemeenschapscentra, midden-

⁴³ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers.

veldorganisaties, steden en gemeenten, OCMW's en welzijnsorganisaties en bibliotheken zijn de meest frequent voorkomende (potentiële) samenwerkingspartners. Wie ook overbevraagd zijn, zijn de etnisch-culturele federaties en de organisaties voor mensen in armoede. De etnisch-culturele federaties, of mondiale federaties, worden vanuit verschillende beleidsdomeinen bevraagd: cultuur, jeugd, welzijn, onderwijs, werk, integratie en ga zo maar door.

4. In- en uitstroom

Het decreet sociaal-cultureel volwassenenwerk heeft een grote aantrekkingskracht. Om de sector nieuwe impulsen te geven en teneinde te kunnen spreken van een dynamisch veld, is het absoluut noodzakelijk dat de instroom binnen het SCW verzekerd blijft. Een diversiteit aan organisaties en nieuwe praktijken moet zowel opgepikt kunnen worden door erkende organisaties als een autonome plaats kunnen krijgen binnen het SCW. Daarin is uiteraard ook een verantwoordelijkheid weggelegd voor de overheid.

Een breed vastgesteld manco van het huidige decretale kader is dat de huidige regelgeving eigenlijk te weinig bepalingen bevat om te kunnen spreken van een voldoende flexibele en continue instroom en anderzijds een efficiënte, effectieve en voldoende korte uitstroomcyclus.

De instroom van nieuwe sociaal-culturele organisaties wordt door een aantal decretale beperkingen eerder afgeremd dan gestimuleerd. Uitstroom wordt frequent in één adem genoemd. De sector geeft evenwel aan dat in- en uitstroom niet noodzakelijk met elkaar verbonden hoeven te zijn. Men argumenteert dat een beleid dat enkel instroom wil garanderen in de mate waarin er uitstroom is, van weinig ambitie voor het sociaal-cultureel werk getuigt. Principieel heeft men zeker gelijk wanneer men stelt dat er geen uitstroom zou moeten zijn om instroom te faciliteren. Er zou, los van de uitstroom, financiële ruimte gecreëerd moeten kunnen worden om voldoende instroom te faciliteren.

Daarnaast moeten de uitstroommechanismen er uiteraard ook zijn, en zelfs los van het verhaal over instroom een bestaansreden hebben. Uitstroom hoeft daarom ook niet noodzakelijk en absoluut verbonden te zijn met een recht evenredige instroom. Soms zijn initiatieven nu eenmaal na een bepaalde periode achterhaald of hebben ze na verloop van tijd nog onvoldoende relevantie. Dat is uiteraard geen schande en houdt niet in dat dit initiatief op zich geen meerwaarde meer heeft, maar in dat geval moet de Vlaamse subsidiëring wel stopgezet kunnen worden. De sector geeft zelf aan dat ze de huidige decretale regels rond de uitstroom eerder percipiëren als nefast voor de collectieve fierheid in en de legitimiteit van de sector, als dat ze de regels ervaren als een pluspunt.

Onder het huidige decreet is namelijk de illusie ontstaan dat sociaal-culturele organisaties een levenslang leven beschoren zijn binnen het decreet. De decretale regels zorgen ervoor dat sociaal-culturele organisaties zeer lang gesubsidieerd kunnen blijven voortbestaan, ondanks de bestaande evaluaties en de eventueel daaraan gekoppelde reducties van de jaarlijkse subsidie-enveloppes (bij het begin van de beleidsperiode). Ook voor de sector is het geen goed signaal dat organisaties die geconfronteerd worden met opeenvolgende negatieve eindevaluaties gedurende een overdreven lange termijn toch binnen het decreet gehuisvest kunnen blijven.

Wat ons betreft is er nood aan een dynamisch evenwicht tussen vernieuwing en continuïteit. De Sectorraad Sociaal-Cultureel Werk schreef het volgende in haar Memorandum 2014-2019: "Een dynamisch evenwicht binnen de sector stimuleren. In het sociaal-cultureel werk is het belangrijk dat ook jonge en nieuwe organisaties en actoren kansen krijgen om zichzelf te ontwikkelen en de sector mee te blijven dynamiseren. De beperkte middelen zorgen echter voor een budgettaire spannings-

veld tussen de eerder gevestigde spelers en de nieuwkomers. De Vlaamse overheid moet streven naar een voortdurend evenwicht tussen het belang van de continuïteit in de ondersteuning van een sociaal-cultureel middenveld enerzijds en het manifest kansen geven aan vernieuwing – binnen én buiten de bestaande organisaties – anderzijds.”.

Hieronder vindt u een overzicht van de huidige decretale in- en uitstroomregels.

Vereniging	<p>Instroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen beperkingen inzake het aantal nieuwe verenigingen per beleidsperiode; - Wel apart statuut: startsubsidie. Beperkt tot <ul style="list-style-type: none"> - twee aan begin van beleidsperiode; - twee in tweede jaar van de beleidsperiode. <p>Uitstroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niet meer voldoen aan erkenningsvoorwaarden is verlies erkenning en subsidies; - Pas vanaf 3de beleidsperiode -10% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe; - Indien opeenvolgende eindevaluaties met negatief besluit: -20% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe.
Beweging	<p>Instroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vijf per beleidsperiode (vanaf de derde beleidsperiode) <p>Uitstroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niet langer directe stopzetting van subsidiëring bij negatieve evaluatie; - Negatieve eindevaluatie op einde van beleidsperiode 2011-2015: -10% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe; - Negatieve eindevaluatie op einde van beleidsperiode 2016-2020: -20% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe; - Twee opeenvolgende negatieve eindevaluaties: geen subsidiëring meer en intrekking erkenning.
Volkshogeschool	Erkenning kan ingetrokken worden, maar dan moet administratie zorgen dat een nieuwe volkshogeschool opgericht wordt.
Gespecialiseerde vormingsinstelling	<p>Instroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal drie nieuwe organisaties erkend. <p>Uitstroom:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal drie nieuwe organisaties erkend. In 2de beleidsperiode behoud van vorige jaarlijkse subsidie-enveloppe; - Vanaf 3de beleidsperiode mogelijkheid dat jaarlijkse subsidie-enveloppe gereduceerd wordt met -10%; - Indien opeenvolgende eindevaluaties met negatief besluit: -20% van de jaarlijkse subsidie-enveloppe.
Syndicale vormingsinstellingen	Stopzetting subsidiëring is mogelijk.
Vormingsinstellingen voor personen met een handicap	Hoogstens drie federaties kunnen gesubsidieerd worden. Geen extra in- noch uitstroom – stopzetting subsidiëring is mogelijk.
Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap	Stopzetting subsidiëring is mogelijk. Decretaal slechts één federatie mogelijk.

5. Erkennings- en subsidiëringsprocedure

Het kerntakenplan, dat medio juli 2015 goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering, vermeldt dat er ook aandacht zal gaan naar de wijze waarop het verlenen van erkenningen nu is opgenomen in het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Om subsidies te kunnen aanvragen moeten de meeste (nieuwe) organisaties eerst erkend worden. Nadat ze een erkenning op zak hebben, mogen ze een subsidieaanvraag indienen. Zodoende moeten twee processen doorlopen worden, waarbij telkens aan andere decretale criteria voldaan moet worden. Bovendien heeft elke werksoort zijn eigen specifieke werkwijze. De normen voor erkenning en subsidiëring variëren dus sterk tussen de werksoorten. De stevige

sokkel van gemeenschappelijkheid zijn de vier gemeenschappelijke functies van het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Het kerntakenplan stipt aan dat de erkenning ook bepalend kan zijn voor andere regelgevende toepassingsgebieden. Hier wordt bijvoorbeeld verwezen naar de erkenning van de jeugdinstanties door Toerisme Vlaanderen en het toekennen van subsidies naar aanleiding van het interprofessioneel akkoord (VIA4). In het kader van het kerntakenplan is het voornemen dat er onderzocht zal worden wat de meerwaarde van het verlenen van erkenningen is en wat de aangewezen duur van de erkenning is. De regering kondigt aan dat, wanneer zou blijken dat de maatschappelijke en bestuurlijke meerwaarde beperkt is, dit kan worden meegenomen bij de aanpassing van het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Het SCW hecht veel belang aan de erkenning. De sector streeft naar erkenningen van onbepaalde duur door een risicogestuurd toezicht. Deze benadering sluit het best aan bij de intentie van deregulering, gedeelde verantwoordelijkheden en meer vertrouwen. Een duurzame erkenning én subsidiëring is volgens hen het enige werkbare uitgangspunt voor een sector waarvoor producten en diensten ondergeschikt zijn aan het inzetten op langdurige processen met mensen en aan het ijveren voor systeemwissels. Verder wijst de sector erop dat een overheid niet enkel ups en downs zou moeten gedogen, maar zelfs zou moeten waarderen als inherent aan de sociaal-culturele praktijk. Met name omdat het eigen is aan het werken met vrijwilligers en het niet mogen schuwen van trial-and-error.

Een laatste bekommernis die bij de sector leeft is 'erken de erkenning'. Dit kaart de systematiek aan dat sociaal-culturele organisaties die erkend worden door het decreet SCW, toch frequent nog via andere formats of vanuit andere doelstellingen opnieuw moeten aantonen dat ze het waard zijn om erkend te worden en dergelijke meer. De sector denkt dat het realistisch is om, mits bilaterale afspraken tussen ministers en departementen, er naar te streven dat organisaties die erkend worden in het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk dit ook automatisch te kunnen laten inbrengen in het kader van het dossier dat zij moeten opmaken voor een erkenning bij andere overheden en/of beleidsdomeinen.

De sector vindt de erkenning ontegensprekelijk een belangrijk instrument. Via de erkenningsprocedures worden de facto een aantal kwaliteitsgaranties verzekerd waarna een subsidieaanvraag ingediend kan worden. Een sociaal-culturele organisatie die erkend wordt, kan bovendien ook genieten van bijkomende voordelen (zie supra). Een nadeel aan de erkenningsprocedure, waarna een subsidiëeringsprocedure volgt, is dat er in essentie twee procedures doorlopen moeten worden met elk hun eigen verplichtingen en lasten. Bovendien verschilt de werkwijze tussen de verschillende werksoorten.

We stellen ook vast dat de timing van de erkennings- en subsidiëeringsprocedures voor de verschillende werksoorten niet gelijklopen. Een dergelijke wijze is niet wenselijk omdat uiteraard eerder genomen erkennings- en subsidiebeslissingen een impact hebben op de nog aankomende subsidiebeslissingen. Hierdoor worden werksoorten tegen elkaar opgezet.

Ook de beoordelingselementen voor erkenning en subsidiëring zijn op zichzelf aan evaluatie toe. Moeten we erkenningen uitdelen op basis van het aantal werkende afdelingen of groepen? Zelf geeft de sector aan dat de elementen van samenwerking in hun beoordelingselementen aan evaluatie toe zijn en waar nodig bijgestuurd of aangepast moeten worden.

Uit het voorgaande volgt heel duidelijk dat de huidige erkennings- en subsidiëeringsprocedure dringend aan bijsturing toe zijn.

6. Evaluatiecyclus en controle

Met een subsidie geeft de overheid een financiële aansporing om het gedrag van de bevolking of van een specifieke doelgroep te beïnvloeden in de door de overheid gewenste richting. Met de subsidies uit het decreet SCW erkent de overheid de toegevoegde waarde van het SCW. Subsidies bieden de sociaal-culturele organisaties een minimale zekerheid, die hun toelaat zich te versterken en nieuwe dingen uit te proberen.

Subsidies worden niet zonder voorwaarden toegekend. Voor wat, hoort wat. Subsidies in het kader van het sociaal-cultureel volwassenenwerk worden toegekend (onder andere) op basis van het ingediende beleidsplan voor de komende beleidsperiode. Om subsidies te kunnen (blijven) ontvangen, moeten de organisaties aan zekere beoordelingselementen voldoen. Organisaties worden geëvalueerd op basis van deze beoordelingselementen. Het decreet bepaalt daarenboven hoe de organisaties geëvalueerd kunnen worden. Zo is een uitgebreide evaluatiecyclus voorzien met onder andere visitaties ter plaatse door een visitatiecommissie (bestaande uit experts en leden van de administratie).

Momenteel bevat het decreet twee mechanismen voor evaluatie:

- erkenningscriteria: worden jaarlijks door de administratie (vroeger Agentschap Sociaal-Cultureel werk voor Jeugd en Volwassenen, vanaf 1 april 2015 ingekanteld in Departement CJSM) nagegaan. Wanneer een sociaal-culturele organisatie niet langer voldoet aan de erkenningscriteria, wordt de erkenning ingetrokken en stopt de subsidie meteen vanaf het volgende jaar;
- eindevaluatie op het einde van de beleidsperiode: deze evaluatie kan leiden tot het verminderen van de jaarlijkse subsidie-enveloppe bij een aantal werksoorten.

De sectorraad sociaal-cultureel werk gaf in haar Memorandum 2014-2019 aan dat ze zich verzet tegen het ingebakken 'meten-is-weten'-paradigma. Evaluatiecriteria op basis van kwantitatieve gegevens geven een onvolledig beeld over de werking van een sociaal-culturele organisatie of instelling. De sectorraad wijst erop dat kwalitatieve evaluaties en gegevens onmisbaar zijn in een hedendaagse beleidsvoering.

Wat de controlemechanismen betreft, roept de sector de overheid op om de sector naar waarde te schatten en vertrouwen te geven. De Vlaamse administratie bukt van interne controle en opvolgingssystemen. Dit neigt eerder naar wantrouwen vanuit de overheid. Het Vlaamse regeerakkoord gaat uit van meer vertrouwen voor overheden, burgers en organisaties. Ik citeer: "We geven meer vertrouwen door minder regeltjes zodat verenigingen zich meer kunnen bezighouden met hun werking, minder met administratieve procedures."

Om de beginselen van het Vlaamse regeerakkoord te vertalen naar de praktijk, stelde het Voorzitterscollege⁴⁴ van de Vlaamse overheid een startnota samen. Deze nota bevat een aantal belangrijke voornemens:

- "We schroeven de rapporteringsverplichtingen die zijn opgenomen in decreten en regelgevende besluiten maximaal terug en uniformiseren de overblijvende rapporteringen maximaal.";
- "We zullen burgers, bedrijven en verenigingen consulteren om vanuit hun ervaring de Vlaamse regelgeving en bijhorende dienstverlening gebruiksvriendelijker te maken.";

⁴⁴ Voorzitterscollege: vervanger van het vroegere College van Ambtenaren-Generaal. Het is een voorzitterscollege dat bestaat uit de voorzitters van het managementcomité van elk beleidsdomein van de Vlaamse overheid.

- “We gaan meer steekproefsgewijs, risicogedreven, proportioneel en niet-overlappend handhaven en inspecteren. We leggen meer nadruk op autoregulering, zelfcontrole en risicoacceptatie waar mogelijk.”;
- “We streven naar erkenningen van onbepaalde duur door een risicogestuurd toezicht. Deze benadering sluit het best aan bij de intentie van deregulering, gedeelde verantwoordelijkheden en meer vertrouwen.”.

De sector duidt evenwel dat de relatie tussen de Vlaamse administratie voor het SCW en de sector een traditie heeft die aansluit bij de uitgangspunten van het regeerakkoord. Dit uit zich ook in het beleidsinstrumentarium dat vervat zit in het decreet en de grondtoon van vele interventies van de administratie hierbij. Wel is men van oordeel dat er kansen liggen voor de verdere aanwending van het instrumentarium.⁴⁵

Voor de toekomst moet bekeken worden hoe we nog sterker kunnen evolueren naar een wederzijdse vertrouwensrelatie tussen de sector en de overheid en hoe de evaluatiecyclus nog klantvriendelijker gemaakt kan worden, met inbegrip van een verdere reductie van de administratieve lasten.

7. Krachtenbundeling

Het huidige decretale kader biedt weinig incentives om samenwerking of krachtenbundeling tussen sociaal-culturele organisaties te bevorderen. Nochtans bestaan er een aantal succesvolle initiatieven die aantonen dat een samenwerking waardevol en verrijkend kan zijn. Enkele voorbeelden zijn de fusieoperatie tussen Natuurpunt Educatie en het Centrum voor Natuur- en Milieueducatie (CVN), maar ook het herfedereren van de vormingsinstellingen voor personen met een handicap.

Samenwerking en krachtenbundeling zal in de toekomst nog belangrijker worden. Door de krachten van verschillende sociaal-culturele organisaties te bundelen, zijn wij van oordeel dat zowel naar inhoud als naar organisatie nog veel potentieel te ontginnen valt. Door samenwerking kan niet enkel de relevantie van de inhoud en de boodschap versterkt worden, maar kan ook de inhoudelijke boodschap verrijkt en verruimd worden met nieuwe invalshoeken. Samenwerking of krachtenbundeling kan en mag niet langer aanschouwd worden als een blamage, maar men moet dit meer aanschouwen als een kans, een opportuniteit.

8. Vlaamse relevantie – inhoudelijke overlapping tussen organisaties

De vraag moet ook gesteld durven worden of alle sociaal-culturele organisaties nog relevant zijn op Vlaams niveau. Ons bereiken er signalen dat sommige organisaties het steeds moeilijker hebben om de (decretale) grensaantallen te behalen. Met andere woorden: de Vlaamse relevantie van een aantal organisaties daalt geleidelijk aan. Conform de geest van het Vlaamse regeerakkoord is het belangrijk dat er een duidelijke keuze gemaakt wordt in het toekomstige beleid. De Vlaamse overheid ondersteunt wat Vlaams relevant is en de lokale overheid ondersteunt de lokale initiatieven. Dit is een cruciaal aandachtspunt om mee te nemen voor het nieuwe decretale kader.

Een ander aspect betreft de vaststelling dat er mogelijkwijze gesproken kan worden over een inhoudelijke overlapping tussen een aantal sociaal-culturele organisaties. Moeten er meerdere bewegingen gesubsidieerd worden die werken rond hetzelfde of een sterk gelijkaardig thema? Kunnen daar geen scherpere keuzes gemaakt worden?

⁴⁵ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers, p. 23.

9. Managementaanpak en beheersing van de overheadkosten

Uit de landschapstekening (zie supra) komt zeer sterk naar voren dat de personeelskosten van de verschillende sociaal-culturele organisaties de subsidiemiddelen sterk overstijgen. Bij de verenigingen ligt de (gemiddelde) verhouding van de personeelskost ten opzichte van de subsidiemiddelen uit het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk op bijna 1,5. Bij de bewegingen ligt deze verhouding op 1,6 en bij de landelijke vormingsinstellingen op bijna 1,4.

Dit indiceert dat er absoluut ingezet moet worden op een gedegen managementaanpak waarbij ingezet wordt op een efficiënte en effectieve inzet van de beschikbare overheidsmiddelen. Door de hoge personeelskosten, en zodoende ook de hoge overheadkosten, blijft er te weinig budgettaire ruimte over om te investeren in de echte werking. Het beperken van de overheadkosten van de sociaal-culturele organisaties is zodoende een doorslaggevend aandachtspunt voor de toekomst.

Volgens FOV bestaan er momenteel al heel wat samenwerkingen tussen organisaties teneinde hun uitgaven en overheadprocessen meer efficiënt in te zetten en goedkoper te maken. Denk maar aan samenaankopen en kostendeling. Ook bekijkt men fusies niet langer als een taboe. Voorheen werd dit gezien als een middel om de impact te vergroten. Vandaag de dag zijn het dit soort wisselende, maar intense, samenwerkingen die gezien worden als de innovaties voor morgen. Bovendien blijkt dit 'incubatordenken' ook kostenefficiënt te zijn, omdat het eerder bureaucratische overheadkosten tot een minimum beperkt.

10. Vormingsinstellingen van vakbonden en werkgeversorganisaties

Een syndicale vormingsinstelling is een instelling die, in een open aanbod voor de ruime syndicale beweging, zich specifiek richt tot personen in een arbeidssituatie of tot personen in een situatie van werkloosheid, via vorming die niet-beroepsgericht is en waarbij de deelnemer kennis, inzicht en vaardigheden vergroot voor zichzelf en voor anderen, met het oog op persoonsontplooiing en het functioneren in de samenleving, in het bijzonder op het vlak van de culturele, maatschappelijke en sociaaleconomische participatie in het licht van een actief burgerschap. De syndicale vormingsinstelling heeft naast een culturele en een gemeenschapsvormende functie in hoofdzaak een educatieve functie en hanteert een sociaal-culturele methodiek.⁴⁶

Voor de syndicale vormingsinstellingen betekende het decreet van 2003 een ingrijpende wijziging omdat opgelegd werd dat, met het oog op het verkrijgen van subsidies, die syndicale vormingsinstellingen verplicht waren tot samenwerking, omdat per representatieve vakorganisatie slechts één samenwerkingsverband zou gesubsidieerd worden. Vanuit die bepaling zijn de drie huidige gesubsidieerde syndicale vormingsinstellingen gegroeid.

Het is ontegensprekelijk zo dat de syndicale vormingsinstellingen met hun vormingsaanbod moeilijk toegankelijke groepen en kansengroepen bereiken, maar men kan de kritische vraag stellen of dit eenvoudigweg niet behoort tot het standaardtakenpakket van een vakbond. Daar bovenop geschiedt de vorming voor personen in een arbeidssituatie of werkloosheid momenteel ook al door erkende en gesubsidieerde overheidsinstanties, zoals de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) of de hulpkas. Een gelijkaardige vraag kan gesteld worden bij de subsidiëring van de sociaal-culturele poot van een werkgeversorganisatie, als zijnde een sociaal-culturele vereniging.

⁴⁶ Decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk, artikel 31.

11. Duidelijke afbakening bovenbouw

In het sociaal-cultureel volwassenenwerk hebben we verschillende spelers in de zogenaamde bovenbouw: het Agentschap Sociaal-cultureel Werk voor Jeugd en Volwassenen (ingekanteld in het Departement CJSM sinds 1 april 2015), het steunpunt Socius en de belangenbehartiger FOV:

- het Departement CJSM moet instaan voor de beleidsvoorbereiding en -uitvoering;
- het steunpunt Socius moet zorgen voor praktijkondersteuning, praktijkontwikkeling, beeldvorming en communicatie. Het steunpunt zorgt voor begeleiding, deskundigheidsbevordering en implementatie van kwaliteitszorg, onderzoek, ontwikkeling en gegevensverzameling, informatie en communicatie, vertegenwoordiging en internationale samenwerking;
- de Federatie van Organisaties voor Volksontwikkeling, FOV, is de belangenbehartiger van de sector en wordt ook gesubsidieerd voor die taakstelling. Momenteel lijkt het zo dat de FOV een taak op zich neemt, met name gegevensregistratie (Boekstaven), dewelke eigenlijk een taak van het departement zou moeten zijn. Wel is het zo dat Boekstaven vanaf volgende beleidsperiode naar de administratie zal gaan.

De sector heeft nood aan een duidelijke rolverdeling tussen de overheid (Departement CJSM), steunpunt en belangenbehartiger. Momenteel lijkt het niet altijd duidelijk te zijn wie wat onderzoekt en wie welke sectorspelers informeert over wat. De onafhankelijke werking van het steunpunt én de belangenbehartiger moet eveneens gegarandeerd worden. De steunpunten en belangenbehartigers van de sector moeten hun taak kunnen blijven uitvoeren en hun onafhankelijkheid kunnen blijven bewaren ten opzichte van de overheid. Bij de taakstelling en beoordeling van de ondersteunende structuren, zowel het steunpunt als de belangenbehartiger, moet sterker de nadruk gelegd worden op de missie, de meerwaarde en het gewenste effect op het terrein en de finaal gerealiseerde meerwaarde.

12. Leesbaarheid decreet

Het decreet van 4 april 2003 betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk werd in de loop der jaren meermaals aangepast (onder andere in 2008, 2010 en 2012). Dit kwam de leesbaarheid van het huidige decreet niet ten goede. Leesbaarheid, transparantie en duidelijkheid zijn nochtans essentiële vereisten om te kunnen spreken van efficiënte en effectieve regelgeving.

Op basis van de bovenvermelde vaststellingen en omwille van de complexiteit van de oefening, zijn wij van oordeel dat gestart dient te worden vanaf een wit blad, eerder dan opnieuw te gaan morrelen aan het reeds bestaande decretale kader, wat bovendien nefast zou zijn voor de leesbaarheid en transparantie van de regelgeving.

Beleidsvoorstellen voor een nieuw decretaal kader

Tot hiertoe werd sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen en Brussel bestudeerd en geanalyseerd. In het vorige onderdeel van deze conceptnota maakten we een (brede) analyse waarom een nieuw decretaal kader wenselijk en opportuun is. Hierna schrijven we een aantal beleidsvoorstellen uit voor een nieuw decretaal kader voor het sociaal-cultureel werk in Vlaanderen. Het uitgangspunt daarbij is dat we ook in de toekomst de sociaal-culturele sector blijven ondersteunen zodat die zijn voortrekkersrol kan blijven spelen. Daarbij houden we rekening met de gewijzigde en diverse vormen waarop de Vlamingen zich maatschappelijk engageren.

1. Van een indeling in werksoorten ...

De huidige decretaal gehanteerde indeling in werksoorten (verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen) is achterhaald. Verenigingen, bewegingen en vormingsinstellingen herkennen zich wel nog heel sterk in het DNA dat hun werksoort heeft doen ontstaan. Maar daarnaast geven heel wat organisaties ook vorm aan een activiteitengamma dat over de muren van de eigen werksoort heen kijkt en eerder aansluit bij wat men verwacht van een andere werksoort. Men is veeleer multifunctioneel geworden.

De huidige decretale indeling in werksoorten en -vormen is eveneens onvoldoende flexibel om een antwoord te bieden op de situatie zoals ze nu reeds organisch gegroeid is. De maatschappij is continu in evolutie en verandering. Steeds moet een antwoord geformuleerd worden op nieuwe, andere uitdagingen. Daarom het voorstel om binnen het decretaal kader af te stappen van de decretale opdeling in 'verenigingen', 'bewegingen' en 'vormingsinstellingen'. In de toekomst spreken we van 'sociaal-culturele organisaties'.

2. ... naar een functiegerichte benadering

Naar analogie van de benadering uit het Kunstendecreet, stellen we voor om binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk een functiegerichte benadering te hanteren. Met de functiegerichte benadering in het Kunstendecreet werden de schotten tussen de verschillende kunstdisciplines afgeschaft. We constateerden namelijk dat de hybridisering van werkvormen, disciplines, organisaties en producties als praktijk meer en meer voorkwam in het kunstenveld. De opdeling per discipline bleek zodoende nog moeilijk toepasbaar. Mede daarom werd geopteerd om te vertrekken vanuit de inhoudelijke werking van de aanvragers ('vorm volgt inhoud').

Ook binnen de sector van het sociaal-cultureel volwassenenwerk stellen we vast dat de indeling in werksoorten niet meer zo eenduidig af te lijnen is. Zoals hierboven weergegeven werd, herkennen ze zich nog zeer sterk in het DNA dat hun werksoort heeft doen ontstaan. Maar men zoekt steeds vaker de grenzen van de decretale omlijning op en heel wat organisaties kijken over de muren van de eigen werksoort heen. Sociaal-culturele organisaties zijn geëvolueerd naar multifunctionele organisaties. Daarnaast leeft binnen de sector ook zeer sterk de vraag naar meer vrijheid en flexibiliteit. Het veelzijdige karakter van SCW wensen we uiteraard ook in de toekomst te erkennen, te stimuleren en te promoten.

Momenteel is het al zo dat er een stevige sokkel van gemeenschappelijkheid bestaat tussen de verschillende organisaties van het sociaal-cultureel volwassenenwerk. Die sokkel zijn de vier gemeenschappelijke functies van het sociaal-cultureel volwassenenwerk:

- gemeenschapvormende functie: de functie die gericht is op het versterken en vernieuwen van het sociale weefsel. Groepsvorming met het oog op een democratische, solidaire, open en cultureel diverse samenleving is hier van belang;
- educatieve functie: de functie die gericht is op lerende personen en groepen. De functie wordt gekenmerkt door het organiseren en begeleiden van educatieve programma's op lokaal en bovenlokaal vlak;
- maatschappelijke activeringsfunctie: de functie die gericht is op het organiseren, stimuleren en begeleiden van vormen van maatschappelijk engagement en sociale actie, en;
- culturele functie: de functie die, zowel in de brede als de engere zin, gericht is op het verhogen van de participatie aan de cultuur die de samenleving te bieden heeft.

Deze functies worden in het nieuwe kader voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk herbevestigd, maar tegelijkertijd ook geactualiseerd. Nieuw is dat wij voorstellen om de vier bestaande functies van het sociaal-cultureel volwassenenwerk aan te vullen met een vijfde functie, namelijk de functie 'participatie'. De motivering hierbij is dat, hoewel het verbreden en verdiepen van participatie tot de onderstroom van SCW behoort, het momenteel nog geen expliciete decretale functie is.⁴⁷ Het werken met, voor en vanuit kansengroepen behoort evenwel voor ongeveer 40% van de erkende sociaal-culturele organisaties momenteel zelfs tot hun kernopdracht.⁴⁸

Met de functiegerichte benadering wensen we een antwoord te bieden op de organisch gegroeide ontwikkelingen en evoluties binnen de sector. Een sociaal-culturele organisatie kan zelf kiezen om in te zetten op één, meerdere of alle functies. Het is momenteel al eigen aan de sector dat sociaal-culturele organisaties inzetten op meerdere functies van het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Het aantal functies heeft op zich geen invloed op het subsidiebedrag. Er wordt ook geen hiërarchie tussen de verschillende functies vastgelegd. Het is geenszins de bedoeling om te bepalen dat de ene functie in subsidiebedragen meer waard is dan een andere functie.

De functiegerichte benadering impliceert dat per functie een duidelijke definitie opgemaakt wordt en een aantal criteria voorzien worden die eenvormig geformuleerd worden. Door de functiegerichte benadering, waarbij de functies een geschikte basis vormen om specifieke criteria te ontwikkelen, kan een beoordeling op maat van een werking, en niet op maat van een werksoort, toegepast worden. Een dergelijke benadering moet zorgen voor een meer overzichtelijke sector waarbij sociaal-culturele organisaties wel hun eigenheid ('hun DNA', hun verhaal) kunnen blijven behouden door de persoonlijke functiekeuze. Wij verwachten dat de sociaal-culturele organisaties hiermee uit hun huidige keurslijf kunnen breken en zich flexibeler en vrijer kunnen ontwikkelen.

3. Eén procedure voor subsidiëring en erkenning

Met betrekking tot de huidige erkennings- en subsidiëringsprocedure binnen het sociaal-cultureel werk stelden we volgende pijnpunten vast:

- sociaal-culturele organisaties moeten twee procedures doorlopen om enerzijds erkend en anderzijds gesubsidieerd te worden;
- de criteria zijn verschillend voor de erkennings- en subsidiëringsprocedure;
- per werksoort wordt een eigen specifieke werkwijze gehanteerd;
- er wordt voor de verschillende werksoorten op verschillende data beslist over de erkenning en de subsidiëring.

⁴⁷ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers, p. 8.

⁴⁸ FOV, 2015, Context en richtingaanwijzers, p. 43.

De sector zelf beschouwt de erkenning wel als zeer belangrijk en streeft naar een erkenning van onbepaalde duur. Daarnaast biedt de erkenning in het kader van het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk ook voordelen in een aantal andere decreten (zie supra).

Gelet op bovenstaande bevindingen en de functiegerichte benadering, gaan we in het nieuwe decretale kader uit van volgende principes:

- er wordt één procedure uitgewerkt op basis waarvan de subsidiëringaanvraag ingediend en beoordeeld wordt;
- daartoe wordt een pakket van criteria en voorwaarden, die op alle sociaal-culturele organisaties toegepast kunnen worden, bepaald en vastgelegd;
- wanneer beslist wordt dat een sociaal-culturele organisatie gesubsidieerd wordt voor een beleidsperiode, volgt uit deze beslissing van rechtswege ook de erkenning van de sociaal-culturele organisatie. Momenteel loopt de logica eerder andersom: eerst een aanvraag tot erkenning en nadat de erkenning binnen is, kan een aanvraag tot subsidiëring ingediend worden;
- aangezien de denkwijze omgedraaid wordt, impliceert dit zodoende ook dat een sociaal-culturele organisatie erkend is zolang de sociaal-culturele organisatie gesubsidieerd wordt binnen het decreet.

4. Beoordelingskader

Zoals hierboven geformuleerd werd, hoort het nieuwe decreet uit te gaan van één procedure waarin de sociaal-culturele organisatie één dossier indient. In dat dossier speelt het beleidsplan een voorname rol. Tevens bevat het subsidiedossier ook elementen waaruit blijkt dat de organisatie voldoet aan de minimale (kwaliteits)-normen om in aanmerking te komen voor subsidiëring. Die minimale kwaliteitsnormen hebben betrekking op onder andere de organisatievorm, doelstellingen, werking enzovoort.

Het beleidsplan is een document waarin de organisatie haar toekomstig beleid duidelijk maakt voor zichzelf, voor de overheid en voor de buitenwereld. Het beleidsplan bevat volgende elementen: de missie van de organisatie, de omgevingsanalyse, datgene wat ze op het ogenblik van de opmaak van het beleidsplan doet, datgene wat ze in de volgende beleidsperiode wil bereiken, alsook de wijze waarop ze dit wil realiseren.

In dat beleidsplan geeft de organisatie duidelijk aan voor welke functie(s) men een aanvraag wil indienen. De beleidsplannen worden beoordeeld door een beoordelingscommissie. Daartoe wordt een groot bestand aan commissieleden samengesteld die, afhankelijk van hun expertise, worden ingeschakeld bij de beoordeling van vergelijkbare aanvragen.

De beoordelingscommissie toetst de inhoud en de kwaliteit van het beleidsplan. De realiteitswaarde van het financieel plan dat vervat zit in het beleidsplan, wordt getoetst door de administratie. Er volgen zodoende twee beoordelingen: enerzijds een inhoudelijke en kwalitatieve beoordeling door de beoordelingscommissie en anderzijds een zakelijke beoordeling door de administratie.

Een dergelijk systeem met beoordelingscommissies biedt het voordeel dat de doorlooptermijn ingekort kan worden, aangezien er verschillende beoordelingscommissies tegelijkertijd bezig kunnen zijn met verschillende dossiers. Dit terwijl er nu één adviescommissie de verschillende dossiers na elkaar moet analyseren en beoordelen.

Het kan een mogelijkheid zijn om een adviescommissie te installeren die zich kan bezighouden met de algemene coördinatie van de kwaliteitsbeoordeling door de beoordelingscommissies. Dit kan verder onderzocht worden en nog wijzigen in functie van de verdere totstandkoming van het decreet.

In het aanvraagdossier reikt de organisatie elementen aan waaruit moet blijken dat ze voldoet aan de minimale (kwaliteits)normen die nader zullen bepaald worden in het decreet. De beoordelingscriteria, op basis waarvan de beoordelingscommissies een oordeel moeten vellen over de inhoud en de kwaliteit, zullen een mix zijn van kwantitatieve en kwalitatieve elementen.

Belangrijke elementen die zeker zullen meespelen in de beoordeling van het ingediende dossier zijn: het bereik, de effecten, de meerwaarde en de kwaliteit. Zo zullen organisaties hun Vlaamse relevantie moeten kunnen aantonen (in casu bereik over heel Vlaanderen). Andere mogelijke beoordelingselementen en criteria die aan bod kunnen komen in het beleidsplan (maar die nog kunnen wijzigen en/of aangevuld kunnen worden in functie van de verdere uitwerking van het nieuwe decretale kader en het beoordelingssysteem), zijn: de mate van samenwerking en netwerking, de mate waarin de organisatie intersectoraal werkt (integraal/beleidsdomeinoverschrijdend), aandacht voor diversiteit, innovatie, internationalisering, duurzaamheid, digitalisering, het beleid dat gevoerd wordt rond vrijwilligers enzovoort.

In de zakelijke beoordeling toetst de administratie of het financieel plan wel degelijk realistisch is. Meer dan ooit dient de financiële beoordeling ook aandacht te besteden aan de managementaanpak en dringen we er op aan dat de financiële analyse zich ook toespitst op de beheersing van de overheadkosten. Optioneel kan overwogen worden om een (decretaal) plafond te zetten op het maximaal aandeel van de personeelskosten in de totale werkingskosten van een sociaal-culturele organisatie.

Aan de duur van de beleidsperiodes wordt niet getornd. Ook onder het nieuwe decretale kader neemt een beleidsperiode vijf kalenderjaren in beslag.

5. Vlaamse relevantie

Conform het Vlaamse regeerakkoord gaan we in dit decreet uit van een belangrijk basisprincipe: het Vlaamse niveau subsidieert en ondersteunt wat Vlaams relevant is en het lokale niveau ondersteunt wat lokaal relevant is. Initiatieven die eerder een regionale inslag en impact hebben, kunnen door een regionaal samenwerkingsverband gecapteerd worden, maar dit vormt niet de prioriteit van het Vlaamse beleid ten aanzien van het SCW. In de ondersteuning van het sociaal-cultureel werk wordt de Vlaamse relevantie een belangrijk criterium. De sociaal-culturele organisaties moeten kunnen aantonen dat ze een bereik over heel Vlaanderen verwezenlijken.

We ontvangen signalen dat sommige organisaties het steeds moeilijker hebben om te voldoen aan de grensaantallen die in het decreet opgenomen zijn. Zo flirten ze bijvoorbeeld met de decretaal bepaalde grensaantallen inzake het aantal afdelingen of het aantal afdelingen per provincie. Andere organisaties hebben het moeilijk om aan te tonen dat ze nog beschikken over een relevante, landelijke werking. Dit toont aan dat de maatschappelijke relevantie en impact van hun werking afkalft. Sommige, eerder kapitaalkrachtige, organisaties trachten (uit zelfbehoud) hierop een antwoord te formuleren door constant een aantal personeelsleden zich te laten focussen op het oprichten van nieuwe afdelingen en/of het in stand houden van bestaande afdelingen. Dit terwijl andere, nieuwe initiatieven organisch een groei kennen van het aantal leden en/of afdelingen.

In het nieuwe decretale kader definiëren we het begrip 'Vlaamse relevantie' zodat het klaar en duidelijk is waaraan elke sociaal-culturele organisatie moet voldoen om hieraan tegemoet te komen. Een startpunt daarbij kan zijn dat de organisatie moet bewijzen over een werking te beschikken met een bereik over het hele Vlaamse grondgebied.

6. Samenwerking binnen de sector stimuleren

Het sociaal-culturele veld is enorm breed en divers. Dat is enerzijds een rijkdom, waarvoor men ons tot ver in het buitenland benijdt, maar anderzijds creëert het ook een financiële druk. In tijden dat we verwachten dat elke euro belastinggeld efficiënt en effectief ingezet wordt, is het wenselijk om te kijken op welke manier efficiëntiewinsten geboekt kunnen worden, ook binnen het SCW.

In de probleemanalyse stelden we vast dat er mogelijkwijze inhoudelijke overlapping bestaat in het aanbod van een aantal sociaal-culturele organisaties. Bovendien kan een samenwerking of fusie ook een oplossing zijn voor sociaal-culturele organisaties die aan Vlaamse relevantie inboeten. Door een krachtenbundeling kan haar impact en relevantie opnieuw verhoogd worden. Samenwerking en/of fusie kan een mogelijkheid zijn om een organisatie, een project, nieuw leven in te blazen, de relevantie opnieuw te verhogen en de impact te versterken.

Het huidige decretale kader voorziet niet in incentives die samenwerking, krachtenbundeling noch fusies stimuleren. Wij achten het voor de toekomst opportuun om te streven naar een rationalisatie van het sociaal-cultureel landschap. De doelstelling is om via rationalisatie en samenwerking te komen tot meer slagkrachtige organisaties. Via schaalvergroting en samenwerking kunnen efficiëntiewinsten geboekt worden. We stellen ook vast dat samenwerking en fusies in die sector stilaan niet langer geschuwd maar omarmd worden.

Het decreet zal nadere en meer concrete instrumenten bevatten om samenwerking en fusie te faciliteren en te bevorderen. Om de rationaliseringsdoelstelling te bereiken, kunnen volgende opties nader geanalyseerd worden in het proces naar de verdere totstandkoming van het nieuwe decreet:

- soms werken sociaal-culturele organisaties rond eenzelfde thema, doelstelling, missie enzovoort en hebben ze het moeilijk om hun Vlaamse relevantie nog te bereiken en te bewijzen. In het licht van het criterium van Vlaamse relevantie, kan een passend subsidiëringsmechanisme ontwikkeld worden als trigger om te komen tot een meer intense samenwerking of fusie;
- er kan nagedacht worden over een financiële incentive voor organisaties die beslissen om toenadering te zoeken tot elkaar en hierover zelf en autonoom tussen elkaar een overeenkomst bereiken. Zo kan er gedacht worden aan:
  - a) een fusiebonus: een toetredende organisatie brengt een fusie-incentive (bijvoorbeeld een deel van haar subsidiebedrag in een bepaald jaar) mee voor een bepaalde periode (bijvoorbeeld voor de duur van een beleidsperiode) wanneer een fusie kan gerealiseerd worden voor een bepaalde datum (bijvoorbeeld start van een nieuwe beleidsperiode);
  - b) een federatiebonus: om verregaande samenwerking onder een federatie te stimuleren, kan een financiële stimulus (bijvoorbeeld het behoud van een bepaald deel van het subsidiebedrag van een bepaald jaar per federatie die opgaat in de nieuwe federatie) voor een bepaalde periode (bijvoorbeeld voor de duur van een beleidsperiode) overwogen worden wanneer ze zichzelf herorganiseren in een nieuwe koepel voor een bepaalde datum (bijvoorbeeld start van een nieuwe beleidsperiode).

Deze voorstellen staan open voor debat en kunnen wijzigen en al dan niet toegepast worden, afhankelijk van de verdere uitwerking van het nieuwe decretale kader.

Uiteraard hebben we groot respect voor de sector die in belangrijke mate leeft van en aangestuurd wordt door missiegedreven vrijwillig engagement. Mede daarom vreest de sector dat een van bovenaf opgelegde schaalvergroting en/of fusie het engagement van vele individuele vrijwilligers zal remmen.

Gelet op deze bekommernis mag het duidelijk zijn dat wij streven naar een rationalisatie van het landschap, doch dit betekent evenwel niet dat wij middels het decreet verplichte fusies en/of samenwerkingen zullen opleggen aan de sector. Wel kan er overwogen worden om maatregelen te nemen om krachtenbundeling en/of fusie te faciliteren. Hierbij respecteren we het principe van de vrijheid van vereniging en een individuele beslissing van een organisatie om al dan niet op eigen benen door te gaan. Maar aan de andere kant kan en moet ook een overheid keuzes maken over welk initiatief en hoeveel organisaties ze kan en wil ondersteunen.

Ook in het decreet van 2003 werden een aantal rationaliseringsbeslissingen genomen: zo werd opgelegd dat er slechts drie vormingsinstellingen voor personen met een handicap konden gesubsidieerd worden en ook het aantal syndicale vormingsinstellingen werd beperkt, waardoor de vakorganisaties verplicht werden om meer samen te werken.

7. Evaluatie

Het huidige decreet bevat twee mechanismen voor evaluatie:

- erkenningscriteria: worden jaarlijks door de administratie nagegaan. Wanneer men niet langer voldoet aan de erkenningscriteria, wordt de erkenning ingetrokken en stopt de subsidie meteen vanaf het volgende jaar;
- eindevaluatie op het einde van de beleidsperiode: deze evaluatie kan leiden tot het verminderen van de jaarlijkse subsidie-enveloppe bij een aantal werksoorten.

In het nieuwe decretale kader voorzien we een nieuw evaluatiemodel dat in wezen niet heel sterk verschilt met het huidige systeem. Jaarlijks zullen de organisaties, via de voortgangsrapportage, begroting en jaarrekening, moeten bewijzen dat ze nog steeds voldoen aan de minimale (kwaliteits)normen. Indien blijkt dat een organisatie niet meer voldoet aan deze normen, stopt de subsidie meteen vanaf het volgende kalenderjaar.

Verder behouden we de visitaties. De visitatiecommissie visiteert elke organisatie één keer per beleidsperiode en dit vanaf het tweede jaar van de beleidsperiode. Dit visitatiebezoek mondt uit in een visitatieverslag met daarin een duidelijk remediëringstraject. Wanneer uit de visitatie een uitgesproken negatief beeld voortkomt, ontvangt de organisatie reeds een oranje knipperlicht. Het remediëringstraject bestaat uit een aantal ondersteunende (verbetersuggesties) en beoordelende (dwingende aanbevelingen) elementen. De mate waarin de organisatie in de rest van de beleidsperiode erin slaagt om de verbetersuggesties en dwingende aanbevelingen om te zetten in de praktijk, zal uiteraard meespelen bij de uiteindelijke eindevaluatie aan het einde van de beleidsperiode.

Omdat het sociaal-culturele landschap vele organisaties bevat, kan de visitatiecommissie niet bij elke organisatie in hetzelfde kalenderjaar visite houden. We streven er evenwel naar om te onderzoeken of het (bijvoorbeeld door meer visitatiecommissies aan te duiden) mogelijk is om elke organisatie in het tweede en derde jaar van de beleidsperiode te visiteren. Zo wordt het verschil in tijdsbestek, om gevolg te geven aan de suggesties uit het remediëringstraject, enigszins ingeperkt.

Het spreekt voor zich dat het tijdsbestek dat een organisatie gekregen heeft om in te spelen op het remediëringstraject wel meegenomen wordt in het uiteindelijke oordeel van de eindevaluatie.

De uiteindelijke eindevaluatie op het einde van de beleidsperiode zal, meer dan nu het geval is, bepalend zijn voor de toekomst van de sociaal-culturele organisaties.

8. Financieel kader

In de probleemanalyse werd duidelijk naar voren gebracht dat de geschiedenis nog steeds een zeer sterke impact heeft op de mate waarin de beschikbare middelen momenteel verdeeld zijn over de sociaal-culturele organisaties. Zo is de subsidieverdeling van de verenigingen bijvoorbeeld nog steeds gebaseerd op de foto van 2000 (beeld van het aantal afdelingen in het jaar 2000).

De geschiedenis heeft anno 2015 nog weinig relevantie. De samenleving is ondertussen danig geëvolueerd en zodoende is het anno 2015 opportuun om werk te maken van een nieuw ondersteuningsmechanisme dat rekening houdt met nieuwe maatstaven en parameters.

Er zal gestart worden vanop een leeg blad. Historische verschillen worden niet langer in rekening gebracht. Op basis van de kwalitatieve en kwantitatieve beoordelingscriteria en parameters, die later zullen vastgelegd worden in het decreet, zal een kader aangeboden worden aan de beoordelingscommissie en de administratie op basis waarvan men een gemotiveerd advies kan uitbrengen over het subsidiëringbedrag. Het subsidiebedrag wordt ter beschikking gesteld in de vorm van een jaarlijkse subsidie-enveloppe.

Verder stappen we eveneens af van het principe dat sociaal-culturele organisaties bij de bepaling van de subsidie-enveloppe voor de volgende beleidsperiode starten met het uitgangspunt dat het subsidiebedrag uit de vorige beleidsperiode het startpunt vormt.

Voorts gaat deze conceptnota uit van het bestaande budgettaire kader dat momenteel voorzien is voor het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. De conceptnota gaat dus niet uit van een aangroei, noch een reductie van de financiële middelen.

9. In- en uitstroom

De in- en uitstroom uit het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk moet het dynamisch evenwicht tussen vernieuwing en continuïteit waarborgen. Voor de samenleving en de sector is het belangrijk dat de instroom in het decreet voortdurend gegarandeerd blijft. Het SCW wil en moet blijven openstaan voor nieuwe tendensen die zowel door erkende organisaties kunnen worden opgepikt als binnen het decreet een autonome plaats moeten kunnen krijgen. Anderzijds geeft de sector ook aan dat er wat schort aan de huidige uitstroomcyclus. De uitstroomcyclus moet verkort worden, na een negatieve eindevaluatie moet de uitstroom versneld worden.

Wat de uitstroom betreft, hanteren we volgend principe:

- een uitstroomechanisme voor alle sociaal-culturele organisaties (uitgezonderd de Vormingplus-centra, de vormingsinstellingen voor personen met een handicap en de federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap);
- de visitatie mondt uit in een remediëringstraject, eventueel een oranje knipperlicht, en uiteindelijk in een eindevaluatie waarin ook geduid wordt in welke mate er gevolg gegeven werd aan de aanbevelingen vanuit het tussentijds remediëringstraject;

- een negatieve eindevaluatie op het einde van de beleidsperiode betekent dat de organisatie in de volgende beleidsperiode niet meer in aanmerking kan komen voor subsidiëring.

Waarom worden de Vormingplus-centra, de vormingsinstellingen voor personen met een handicap en de federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap uitgesloten van dit uitstroommechanisme?

- de positie van de Vormingplus-centra is decretaal bepaald. Er moeten dertien Vormingplus-centra zijn over Vlaanderen. Maar wanneer een centrum niet meer voldoet aan de decretale voorwaarden kan de erkenning ingetrokken worden en stopt de subsidiëring volledig. Wanneer de erkenning van één centrum ingetrokken wordt, moet de administratie evenwel stappen zetten om er voor te zorgen dat een nieuw Vormingplus-centrum opgericht wordt;
- wat betreft de vormingsinstellingen voor personen met een handicap en de Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap: momenteel voorziet het kader enerzijds een beperkt aantal organisaties (respectievelijk drie en één) en anderzijds dat de Vlaamse Regering voor elke volgende beleidsperiode de subsidie-enveloppe opnieuw kan vaststellen op grond van door de administratie geaggregeerde gegevens uit de evaluaties enerzijds, en uit de eigen beleidsintenties voor de eerstvolgende beleidsperiode anderzijds. De groei van de federaties door aansluiting van nieuwe organisaties voor personen met een handicap kan hiertoe aanleiding geven. De overheid kan evenwel in een aantal bepaalde gevallen de subsidiëring stopzetten.

Wat de instroom betreft, denken we eraan om niet langer te werken met een limiet van het aantal organisaties dat kan instromen (exclusief de Vormingplus-centra, de vormingsinstellingen voor personen met een beperking en de federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap, waar er een decretale verankering is van het aantal organisaties). Dossiers van nieuwe sociaal-culturele organisaties, die voor een nieuwe beleidsperiode ingediend worden, worden door de beoordelingscommissies inhoudelijk en kwalitatief getoetst en de administratie toetst de zakelijke kant van de dossiers. Het is daarna aan de uitvoerende macht om een beslissing te nemen met betrekking tot de eigenlijke subsidiëeringsbeslissing en de motivering om al dan niet over te gaan tot subsidiëring.

10. Startsubsidie

Momenteel voorziet het decreet een startsubsidie voor de werksoort 'verenigingen'. De startsubsidie is beperkt tot twee startsubsidies voor verenigingen bij de start van de beleidsperiode en twee startsubsidies in het tweede jaar van de beleidsperiode. De startsubsidie stelt een vereniging, die in dat stadium van zijn ontwikkeling onvoldoende blijkt gegeven heeft van Vlaamse relevantie en bereik, via een beperkte tegemoetkoming in staat om te groeien naar een volwaardige ondersteuning binnen het decreet betreffende het sociaal-cultureel volwassenenwerk. De startsubsidie zorgt ervoor dat innovatieve initiatieven en organisaties een duwtje in de rug krijgen om de stap te zetten naar een organisatie met Vlaamse relevantie, impact en bereik.

Sociaal-cultureel werk en innovatie zijn nauw met elkaar verbonden. Het is een vanzelfsprekendheid binnen het SCW. Uiteraard zorgen ook bestaande sociaal-culturele organisaties voor innovatie en vernieuwing. Maar om innovatie binnen de sector sterker te faciliteren, maken we de startsubsidie mogelijk voor alle sociaal-culturele organisaties. De startsubsidie moet wel expliciet dienen voor en focussen op echt innovatieve, experimentele initiatieven en organisaties. Omdat we de kwalitatieve toetssteen verhogen, schrappen we ook de beperking dat per beleidsperiode vier startsubsidies toegekend kunnen worden. We laten het aantal startsubsidies enkel afhangen van de kwaliteit van de ingediende aanvragen en het beschikbare budget. Tevens voorzien we twee startdata (bijvoorbeeld bij aanvang

van de beleidsperiode en in het tweede jaar van de beleidsperiode zoals ook nu het geval is). In het decreet zal in een aantal minimale (kwaliteits)normen voorzien worden waaraan een aanvraagdossier van een startsubsidie moet voldoen.

De startsubsidie wordt toegekend voor één beleidsperiode (of de resterende duur van een beleidsperiode). Na afloop van de beleidsperiode zijn een drietal scenario's mogelijk:

- het initiatief is doorgegroeid naar een werking met Vlaamse relevantie: de organisatie kan in dat geval een aanvraag indienen om volwaardig gesubsidieerd te worden als sociaal-culturele organisatie;
- het initiatief heeft blijk gegeven van een kwaliteitsvolle werking, maar nog geen Vlaamse relevantie. Twee opties:
  - a) de werking kan voortgezet worden, maar zonder subsidiëring op basis van het decreet;
  - b) een bestaande sociaal-culturele organisatie met een Vlaams relevante werking neemt het initiatief op en verzekert het voortbestaan van het initiatief. Zo neemt een traditionele organisatie iets vernieuwend op en verrijkt en verruimt die organisatie hiermee haar aanbod. De ontvangende organisatie kan dit extra aanbod inbrengen in haar subsidieaanvraag.

De startsubsidie dient om echt innovatieve projecten en initiatieven een kans te geven om zich te ontwikkelen en te laten doorgroeien. Dit instrument kan een methodiek zijn om het mattheuseffect af te vlakken, namelijk een effect waarbij het vooral reeds geprofessionaliseerde organisaties zijn die makkelijker de erkenningsdrempels overschrijden dan organisaties die eerder aan het begin van een groei-cyclus zitten.

11. Afzonderlijke plaats voor Vormingplus-centra, vormingsdiensten voor personen met een handicap en Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap

De functiegerichte benadering en het opheffen van de werksoorten worden niet toegepast op:

- de Vormingplus-centra;
- de vormingsdiensten voor personen met een handicap, en;
- de Federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap.

De Vormingplus-centra hadden een aparte plaats binnen het huidige decretale kader en ook binnen het nieuwe kader voorzien we een aparte plaats voor de Vormingplus-centra. De rol van de centra wordt wel herdacht en we verwachten dat de hedendaagse Vormingplus-centra aandacht hebben voor zowel persoonsgerichte, als voor maatschappijkritische vorming en het aanzetten van mensen tot kritisch burgerschap door levenslang en levensbreed leren.

De Vormingplus-centra horen opnieuw een coördinatorfunctie te krijgen en meer de nadruk te leggen op netwerking en samenwerking. De volkshogescholen moeten binnen hun werkingsgebied op zoek gaan naar de witte vlekken, de hiaten, het onontgonnen terrein, die thematisch bestaan binnen hun regio. Vooraleer ze zelf een cursus organiseren, dienen ze op zoek te gaan naar lokale partners die het vormingsaanbod willen trekken. Daarenboven moeten de volkshogescholen nieuwe, innovatieve initiatieven detecteren, opsporen en ondersteunen. Eens ze volwassen zijn, moeten de Vormingplus-centra deze initiatieven afstoten en/of doorverwijzen naar partners. Dit verhoogt de dynamiek en de vernieuwing van het niet-formele vormingsaanbod van de Vormingplus-centra.

Wij stellen ook dat de Vormingplus-centra niet in de plaats moeten treden van wat veldspelers al ontwikkelen en organiseren. De centra zouden in dat geval moeten coördineren en netwerken. De concurrentie met het bestaande vormingswerk moet weggewerkt worden. Met een fijnmazig netwerk van vormingsinitiatieven, waarbij het lokale en regionale aanbod afgestemd zijn op elkaar, bereiken we de doelstelling 'vorming voor allen' het best. Daarom stellen we ons uiteraard ook de vraag: welke profielen trekt een Vormingplus-centrum aan? Is het aanbod dat we hier willen zodoende zinvol en noodzakelijk?

Het nieuwe decretale kader zal een aantal (output)criteria voorzien waaraan de Vormingplus-centra moeten voldoen om in aanmerking te komen voor subsidiëring. Het huidige evaluatieproces wordt gehandhaafd, uitgezonderd wanneer zou blijken dat veranderingen aan het proces wenselijk en opportuun zijn. Eveneens wordt het huidige ondersteuningsmechanisme onderzocht naar effectiviteit en efficiëntie. Wanneer hieruit blijkt dat aanpassingen opportuun zijn, zullen deze nader bekeken worden.

Gelet op hun specifieke plaats binnen het decreet en het sociaal-culturele landschap, voorzien we ook in een aparte plaats voor de vormingsinstellingen voor personen met een handicap en de federatie van vormingsdiensten voor personen met een handicap. Wel maken we van de gelegenheid gebruik om hun decretale naam te wijzigen naar 'vormingsinstellingen voor personen met een beperking' en 'de federatie voor vormingsdiensten voor personen met een beperking'. Het decreet van 2003 zorgde voor ingrijpende veranderingen bij de diensten die werkten met personen met een handicap. Zo bepaalde het decreet van 2003 dat er nog slechts drie federaties van vormingsinstellingen voor personen met een handicap gesubsidieerd konden worden.

In het nieuwe decretale kader handhaven we de bepaling dat er maximaal drie federaties van vormingsinstellingen voor personen met een beperking gesubsidieerd kunnen worden, met daarnaast de federatie voor vormingsdiensten voor personen met een beperking.

Het nieuwe decretale kader zal in een aantal criteria voorzien waaraan deze instellingen moeten voldoen om in aanmerking te komen voor subsidiëring. Het huidige evaluatieproces wordt gehandhaafd, uitgezonderd wanneer zou blijken dat veranderingen wenselijk zijn. Eveneens wordt het huidige ondersteuningsmechanisme onderzocht naar effectiviteit en efficiëntie. Wanneer hieruit blijkt dat aanpassingen opportuun zijn, zullen deze nader bekeken worden.

12. Vormingsinstellingen van vakbonden en werkgeversorganisaties

Binnen het nieuwe kader voor het sociaal-cultureel volwassenenwerk reserveren wij niet langer een plaats voor de zogenaamde syndicale vormingsinstellingen. Momenteel worden drie syndicale vormingsinstellingen gesubsidieerd op basis van het decreet van 2003. Syndicale vormingsinstellingen zullen met hun vormingsaanbod zeker moeilijk toegankelijke groepen en kansengroepen bereiken. Wat ons betreft, behoort dit evenwel tot het standaardtakenpakket van een vakbond. Daarbovenop geschiedt de vorming voor personen in een arbeidssituatie of in werkloosheid momenteel ook al door erkende en gesubsidieerde overheidsinstanties, zoals de VDAB of de hulpkas. Een gelijkaardige vraag kan gesteld worden bij de subsidiëring van de sociaal-culturele poot van een werkgeversorganisatie, als zijnde een sociaal-culturele vereniging.

Uiteraard blijft ook hier het recht op de vrijheid van vereniging gelden. Dit houdt in dat de huidige syndicale vormingsinstellingen ook in de toekomst nog een dergelijk vormingsaanbod kunnen presenteren aan de bij hun aangesloten leden. Maar er bestaat geen regel die stelt dat uit het recht op vrijheid van vereniging ontgen-

sprekelijk het recht op subsidiëring automatisch en altijd volgt. De overheid kan én moet dus zelf op gemotiveerde basis bepalen welke verenigingen en organisaties gesubsidieerd worden.

13. Bovenbouw (steunpunt en belangenbehartiger)

Bij zowel de taakstelling als de beoordeling van ondersteunende structuren, zoals het steunpunt en de belangenbehartiger, dient sterker de nadruk gelegd te worden op de missie, de meerwaarde en het gewenste effect op het terrein en de finaal gerealiseerde meerwaarde.

Om dit te verwezenlijken, zorgen we voor duidelijke, afgelijnde takenpakketten van de administratie, het steunpunt en de belangenbehartiger. Dit teneinde dubbel werk te vermijden. Uiteraard mag een en ander er niet toe leiden dat elke actor uiteindelijk op een eiland terechtkomt. Binnen die duidelijk vastgelegde takenpakketten is informatiedoorstroming tussen de verschillende entiteiten van de bovenbouw onontbeerlijk.

Binnen de hertekende bovenbouw, in functie van de ondersteuning en versterking van het veranderende werkveld en de te bereiken maatschappelijke doelstellingen, blijven wij de rol van de belangenbehartiger erkennen.

14. Planlastvermindering en deregulering

Het uitgangspunt van het regeerakkoord is 'Vertrouwen, verbinden en vooruitgaan'. Dit uitgangspunt vertaalt zich in het engagement van de Vlaamse Regering om ook de plan- en regellast te reduceren. Dit voornemen moet ook terug te vinden zijn in het toekomstige decretale kader voor het sociaal-cultureel volwassenwerk. Een aanpassing van het decretale kader biedt ons het momentum om de administratieve lasten te beperken en vrijheid en vertrouwen te schenken aan de sociaal-culturele organisaties.

Binnen het sociaal-culturele werk screenen we bestaande plan-, rapporterings-, en andere verplichtingen en kunnen de volgende maatregelen overwogen en doorgevoerd worden om de administratieve overlast te reduceren:

- uniforme subsidiëeringscriteria en uniforme procedures;
- zoveel mogelijk evolueren van een gedeeld papieren/digitale administratie naar een volledig gedigitaliseerde administratie;
- in dat kader kan gedacht worden aan een e-webplatform om de administratie tussen de sociaal-culturele organisatie en het agentschap te stroomlijnen;
- enkel nog een elektronische versie van het beleidsplan, jaarplan en de begroting;
- de sociaal-culturele organisaties krijgen alle vrijheid in het opmaken van hun beleidsplan, actieplan en voortgangsrapportage. Er hoeft enkel rekening gehouden te worden met algemeen geldende kwaliteitsnormen;
- enzovoort.

15. Inwerkingtreding decreet

De conceptnota heeft de ambitie om een decreet te realiseren met inwerking-treding op 1 januari 2018.

Marius MEREMANS